

پرسش و پاسخ

۱

مجموعه آثار علمی همایش بین المللی

بیانیه کام دوم انقلاب و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما

نشست‌ها و مصاحبه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۶۱. مجموعه آثار علمی همایش بین‌المللی بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام . - [ویراسته] . - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۹. ۷۰۴، رقعی . - (مؤسسه بوستان کتاب: ۳۰۶۹) ISBN 978-964-09-2289-7 فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا. کتاب‌نامه. مندرجات: مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما/نشست‌ها و مصاحبه. ۱. مقالات مربوط به بیانیه گام دوم انقلاب. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۶۱. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. ۱۳۹۹ شماره کتاب‌شناسی ملی: ۶۰۲۵۷۹۵

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۳۰۶۹
مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۶۵۸

۱

مجموعه آثار علمی همایش بین المللی

بیانیه گام دوم انقلاب

و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما

نشست هاومصاحبه

دبیرخانه همایش

مجموعه آثار علمی همایش بین‌المللی

بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما - نشست‌ها و مصاحبه

♦ تهیه: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم/ دبیرخانه همایش

♦ ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

♦ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

♦ نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ ♦ شمارگان: ۵۰۰ ♦ بها: ۱۳۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ نمابر: ۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

شورای علمی و سیاست‌گذاری همایش

♦ رئیس شورا: احمد واعظی

♦ دبیر: علی اصغر ثنائی

♦ اعضای شورا: نجف لک‌زایی، شمس‌الله مریجی، محسن خندان (الویری)، حبیب‌الله بابایی
سید محمد حسین هاشمیان، سعید روستاآزاد، مهدی علیزاده و عبدالله نظرزاده

همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند

♦ مسئول دبیرخانه همایش: علی زارع آلانق ♦ سرویس‌ساز: محمدرضا منصفی ♦ اصلاحات حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: حسین محمدی

♦ مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی ♦ طراح جلد: محمود هدایی ♦ کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی منش

♦ اداره آماده‌سازی: حمیدرضا نیپوری ♦ اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی

♦ مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

مقدمه	۲۵
قدردانی	۲۷

بخش اول: سیوروت تمدنی انقلاب اسلامی در گام دوم

اهداف گام دوم، روش های گام دوم (د. کتر. سعیدرضا عاملی)	۳۵
مقدمه	۳۵
رویکرد کلان بیانیه گام دوم: ظرفیت شناسی در برابر آسیب شناسی	۳۶
مخاطبان بیانیه گام دوم	۳۸
اهداف پیوسته گام اول و دوم انقلاب اسلامی	۴۱
روش شناسی گام دوم	۴۴
جمع بندی	۴۷
منابع	۴۷
بیانیه گام دوم و دوره های انقلاب اسلامی (د. کتر. سیدعباس صالحی)	۴۹
مقدمه	۴۹
شاخص های انقلاب اسلامی	۵۰
پروژه تغییر انقلاب اسلامی به جمهوری اسلامی ایران	۵۱
جمهوری اسلامی؛ تطور و تکامل انقلاب اسلامی	۵۳
چشم انداز رسیدن به تمدن نوین اسلامی در بیانیه گام دوم	۵۷
موتورهای پیشران حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب	۵۹
انقلاب اسلامی و مسئله تمدن (پروفسور ادريس هانی)	۶۳

- ۶۴..... ابعاد روش‌شناختی بررسی حادثه انقلاب اسلامی ایران
- ۶۵..... مسئله هویت یکی از بزرگ‌ترین مشکلات ترقی و توسعه
- ۶۶..... مدرسی‌گری نوین اسلامی در ایران
- ۶۸..... ایران و امت‌گرایی
- ۶۹..... معنویت سیاسی و انقلاب اسلامی
- ۶۹..... انقلاب اسلامی و تجدید بُعد معنوی جهان در مواجهه با سکولاریسم
- ۷۰..... ایران بزرگ، ملت بزرگ، در برابر با قطب جهانی بزرگ
- ۷۲..... **انقلاب ایران، مقاومت، و تحقق آینده (پروفسور الکساندر دوگین)**
- ۷۲..... سطوح سه‌گانه مقاومت
- ۷۵..... وجه مشترک همه ما «تلاش برای توقف نظام سلطه آمریکایی»
- ۷۶..... ضرورت تبدیل مفهوم مقاومت به مفهومی گسترده‌تر
- ۷۸..... اسلام سلفی مهم‌ترین هم‌پیمان غرب
- ۷۹..... جنگ با دجال، جنگی هستی‌شناسانه
- ۷۹..... ضرورت تشکیل جبهه مشترک علیه غرب
- ۸۱..... موانع اتحاد و آینده جبهه بیداری
- ۸۵..... ضرورت تربیت ژنرال‌های معنوی مثل قاسم سلیمانی
- ۸۵..... تمدن ایرانی، هویت ایرانی، و مبارزه برای نور بزرگ
- ۸۸..... انقلاب ایران، زمان تاریخی، و تحقق آینده
- ۹۱..... **آورده‌های انسانی «انقلاب اسلامی» و آینده آن در «امت اسلام» (پروفسور محسن صالح)**
- ۹۲..... انقلاب اسلامی و مفاهیم اسلامی
- ۹۳..... جمهوری اسلامی و روح انسانیت در جهان
- ۹۴..... انقلاب اسلامی و ابعاد فرامرزی آن
- ۹۵..... مکتب انسانی و تأسیس مبانی جدید
- ۹۷..... استقلال و سیادت جمهوری اسلامی
- ۹۸..... الگوبودن جمهوری اسلامی برای امت اسلام
- ۹۹..... گام دوم و مرحله جدید انقلاب اسلامی

عقل سیاسی و دفاع از نفسِ اسلامی	۹۹
امکان تمدن توحیدی در وضعیت تنوع فرهنگی	۱۰۱
آینده مقاومت در وضعیت تندروی‌های تکفیریِ دنیای اسلام	۱۰۳
شعارهای انقلاب و ضرورت حفظ آن	۱۰۶
تنوع فرهنگی و ظلم‌های فراموش‌شده در تاریخ اسلام	۱۰۹
استراتژی آینده جمهوری اسلامی (پروفسور نورالدین بولحیه)	۱۱۳
ابعاد جهانی انقلاب اسلامی ایران	۱۱۳
خاستگاه دشمنی رسانه‌ای با ایران	۱۱۴
صدور انقلاب، استراتژی آینده انقلاب	۱۱۵
زمینه‌ها و فرایند تحقق جهانی انقلاب	۱۱۵
۱. زمینه سیاسی	۱۱۶
۲. زمینه نظامی	۱۱۸
۳. زمینه فکری و دینی	۱۱۸
زمینه‌های دیگر	۱۲۱
ضرورت ترجمه ایران به دنیای غیرایران	۱۲۲
الهیات امید در نگاه به آینده انقلاب و بیانیه گام دوم (دکتر غلامرضا بهروزی لک و دکتر محمدهادی همایون)	۱۲۳
مقدمه	۱۲۳
سابقه کلامی موضوع امید در سنت اسلامی	۱۲۴
خوف و رجا، و مسئله علم و جهل	۱۲۴
وابستگی درجه خوف و رجا به درجه علم و ایمان (از منظر قرآنی)	۱۲۵
نمود جریان تاریخی اتصال گذشته و آینده	۱۲۸
مهدویت؛ مبنای نظری بیانیه گام دوم	۱۲۹
امید الهیاتی و امید اجتماعی	۱۳۰
چالش‌های عبارت «الهیات امید» در گام دوم	۱۳۱
سطح خُرد «خوف» و سطح کلان «رجاء»	۱۳۲
اندیشه آینده‌نگری مقام معظم رهبری و کتاب «انسان ۲۵۰ ساله»	۱۳۳

- چله نخست انقلاب اسلامی و آینده موعود ۱۳۳
- عرصه‌های سه‌گانه مهدویت در گام دوم انقلاب اسلامی ۱۳۵
- بخش دوم: پرسش و پاسخ ۱۳۵
- امید به آینده اسلامی؛ از ناچاری است یا از آگاهی؟ ۱۳۷
- امید انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری ۱۳۸
- تأثیر باورداشت مهدویت در «الهیات امید» رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم ۱۴۲
- تحلیل الهیات امید یورگن مولتمان ۱۴۴
- نکاتی در مورد استفاده از نشانه‌های ظهور برای طراحی نقشه راه ۱۴۷

بخش دوم: همگرایی فرهنگی و دینی

- آورده‌های امام خمینی برای وحدت جهان اسلام (آیت الله اراکی) ۱۵۱
- اصول و قواعد علم الاجتماع اسلامی ۱۵۱
- وجود «میزان امام» شاخص در تفکیک هواهای دینی و دنیوی ۱۵۸
- ظرفیت رهبری و ولایت فقیه ۱۶۰
- نظریه قرآنی امت؛ اصول و اقتضائات آن (آیت الله مبلغی) ۱۶۴
- اهمیت تقریب ۱۶۴
- رویکردهای تقریبی ۱۶۴
- رویکرد اول: رویکرد تقریبی سکولار ۱۶۵
- رویکرد دوم: رویکرد تکثرگرایانه ۱۶۷
- رویکرد سوم: تعددگرایی اجتهادی ۱۶۸
- تفاوت دو دیدگاه دوم و سوم ۱۷۰
- تئوری اول: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر حجیت اجتهاد ۱۷۰
- تئوری دوم: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر جهل قصوری ۱۷۴
- تئوری سوم: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر معذوریت اجتماعی ۱۷۵
- رویکرد چهارم: رویکرد تقریبی مبتنی بر ایده «الاسلام بلا مذاهب» ۱۷۹

۱۸۱	رویکرد پنجم: رویکرد امت‌محور
۱۸۵	رویکرد ششم: رویکرد معطوف به واقعیت‌های صحنه عمل
۱۸۸	حضور تشیع در عرصهٔ بین‌الملل (حجة الاسلام د. کتر محمد تقی سبحانی)
۱۸۸	مفهوم‌شناسی «حضور» و لایه‌های آن
۱۹۱	معناشناسی «شیعه»
۱۹۲	شناخت ماهیت واژه «بین‌الملل»
۱۹۲	ارکان برنامه راهبردی مؤثر در عرصه بین‌الملل
۱۹۳	لزوم توجه به جغرافیای فرهنگی
۱۹۶	تحلیل مدل مدیریت شبکه‌ای
۱۹۸	جایگاه بحث ارتباط پایدار در حوزه روابط بین‌الملل
۱۹۹	مشکل عدم حضور کنشگر فعال در عرصه بین‌الملل
۲۰۱	چالش زبان و ادبیات و روش‌شناسی
۲۰۴	آینده اسلام در اروپا (مقایسه اسلام شیعی با اسلام تکفیری در اروپا)
۲۰۴	(احمت جونز) چپستی اسلام شیعی
۲۰۵	ماهیت اسلام تکفیری
۲۰۶	اروپا چیست و کجاست؟
۲۰۷	اسلام در اروپا
۲۰۹	اسلام شیعی در اروپا
۲۱۱	آینده اسلام شیعی جدید و اسلام تکفیری در اروپا
۲۲۱	صیورت فرهنگی انقلاب اسلامی در عرصهٔ جهانی (دکتر ابودر ابراهیمی ترکمان)
۲۲۱	مقدمه
۲۲۱	شاخصه‌های فرهنگی و ویژگی فرهنگ ایران
۲۲۳	فرهنگ عامل انتقال زبان
۲۲۴	زبان بهترین ابزار انتقال فرهنگ
۲۲۴	چرایی عدم انتقال فرهنگ در جهان معاصر
۲۲۶	مهم‌ترین علت انقلاب اسلامی

- ۲۲۷..... ورود مفاهیم جدید در انقلاب
- ۲۲۷..... امام خمینی علیه السلام عامل بیداری
- ۲۲۸..... عمل به اسلام راه رهایی از رنج دنیای معاصر
- ۲۳۰..... توجه به خویشتن مهم‌ترین مؤلفه انقلاب
- ۲۳۱..... حرکت امام علیه السلام موجب صیورورت جامعه

بخش سوم: گفتمان «انقلاب، مقاومت و زنان» در سطح بین الملل

- ۲۳۷..... آینده «مقاومت» در جهان اسلام (پروفسور تیم اندرسون)
- ۲۳۷..... ایران، محور مقاومت و همگرایی در غرب آسیا
- ۲۳۸..... جنگ کلی، مقاومت کلی
- ۲۳۹..... «هسته تمدنی» ضمانت تداوم مقاومت و همگرایی
- ۲۴۰..... ضرورت فعال‌سازی دولت تمدنی در عرصه مقاومت تمدنی
- ۲۴۰..... «اقتصاد مقاومتی» راهکاری نه برای ایران بلکه برای کل منطقه
- ۲۴۱..... نقش ایران و پیروزی‌های آن در همگرایی منطقه غرب آسیا
- ۲۴۲..... آینده مقاومت در جهان امروز
- ۲۴۶..... آینده مقاومت و امید به آن در آمریکای لاتین
- ۲۴۷..... سهم نخبگان در فرایند مقاومت
- ۲۴۹..... ضرورت‌ها در مفهوم‌سازی مقاومت
- ۲۵۰..... مفهوم‌سازی مقاومت و علوم انسانی مدرن؟
- ۲۵۲..... امپریالیسم و مقاومت
- ۲۵۳..... مثلث آمریکا، اسرائیل و برخی کشورهای عربی و چالش‌های برآمده از آن
- ۲۵۶..... فرایند تمدنی و چالش‌های پیش روی جهان اسلام
- ۲۵۹..... نقش رهبری (به مثابه یک مدل) در ایجاد نظم و اتحاد در جهان اسلام
- ۲۶۳..... تقابل دو نقشه تمدنی در جهان اسلام (شیخ شفیق جرادی)
- ۲۶۳..... مقاومت، برخوردار از نقشه تمدنی
- ۲۶۴..... مقاومت و دو ویژگی عقلانیت و معنویت

۲۶۵	«مقاومت» و «انقلابی‌گری» در سلوک امام خمینی علیه السلام
۲۶۵	شهید بزرگ در برابر شیطان بزرگ (تقابل دو نقشه تمدنی)
۲۶۶	مرحله برخورد این دو نقشه تمدنی
۲۶۷	آینده منطقه و چشم انداز تمدنی
۲۶۷	اولویت آمادگی نظامی در رستاخیز تمدنی
۲۶۹	مقاومت و نقش آن در بنای امت واحده (دکتر علی العبودی)
۲۶۹	دو مقطع تاریخی مقاومت (روزگار قدیم، روزگار جدید)
۲۷۱	مقاومت جامع
۲۷۳	راهکارهای سه گانه
۲۷۵	بررسی رابطه مقاومت و عبور از وضعیت آشوب جهان اسلام (دکتر رسول نوروزی)
۲۷۹	جایگاه و بازتاب مقاومت در بین الملل (دکتر عنایت الله یزدانی)
۲۸۳	زنان مقاومت و آینده آن‌ها در جهان اسلام (زینب شریعتمداری)
۲۸۳	سهم زنان در گفتمان مقاومت سخت
۲۸۴	سهم زنان در مقاومت اسلامی
۲۸۵	عوامل مؤثر بر مقاومت از نگاه رهبری
۲۸۷	انقلاب اسلامی ایران و ظهور گفتمان مقاومت
۲۸۸	عقلانیت شاخص ترین تفاوت زنان داعش با زنان مقاومت
۲۸۹	تفاوت مقاومت زنان مسلمان با زنان غیرمسلمان
۲۹۱	سهم زنان در مقاومت استعمار غربی و احیای تمدن اسلامی
۲۹۲	فرصت‌ها و چالش‌های زنان مقاومت
۲۹۴	مقاومت و حوزه کودکان
۲۹۴	حوزه‌های علمیه و جریان مقاومت
۲۹۵	زنان شاخص در حوزه مقاومت
۲۹۶	چالش‌های زنان مقاومت و عدم ارائه الگوی مناسب
۲۹۸	مقاومت و فعالیت تشکلی زنان
۲۹۸	نمونه‌هایی از فعالیت دشمن در جریانات انحرافی

- عدم مقاومت نتیجه بی هویتی..... ۲۹۹
- سهام انقلاب اسلامی در شکل‌گیری گفتمان مقاومت در میان بانوان مسلمان (زویه رضوانی)..... ۳۰۸
- پیشرفت زنان جهان اسلام و آینده تمدنی آن‌ها..... ۳۰۸
- دورنمایی از وضعیت زیست زنان در کشور عمان (خدیجه اللواتی)..... ۳۰۸
۱. بهبود وضعیت آموزش..... ۳۰۹
۲. تصویب قوانین..... ۳۰۹
۳. حضور زنان در عرصه قانون‌گذاری..... ۳۱۱
۴. تأکید سلطنت عمان بر نقش زنان در ساخت کشور..... ۳۱۱
- ارائه آماری از پیشرفت‌های زن ایرانی در دوره چهل ساله پس از انقلاب (دکتر فریبا عباسوند)..... ۳۱۲
- افزایش قدرت تحلیل‌گری زنان پس از انقلاب اسلامی..... ۳۱۵
- حوزه‌های مغایرت اندیشه اسلامی با تمدن غرب..... ۳۱۷
۱. تربیت انسان..... ۳۱۷
۲. مفهوم عشق..... ۳۱۸
۳. مفهوم جنس و جنسیت..... ۳۱۸
- دورنمایی از وضعیت زیست زنان در کشور الجزایر (سعاد الجزاویه)..... ۳۲۰
- تلاش‌های حاکمیت الجزایر در راستای پیشرفت وضعیت زنان..... ۳۲۱
- آمارهایی از حضور گسترده زنان در فعالیت‌های کشور الجزایر..... ۳۲۳
- عدم تناسب برخی قوانین غربی در حوزه زنان با دستورات اسلام (فاطمه عبدالله علی)..... ۳۲۵
- لزوم الگوگیری از حضرت خدیجه به عنوان زن فعال در عرصه اجتماع..... ۳۲۶
- تأکید بر نقش رسانه در عرصه تحولات زنان در کشور کویت (حیدر المجنا)..... ۳۲۸
- نمونه‌ای از فعالیت مؤسسات رسانه‌ای کویت زمینه حقوق زنان..... ۳۲۹
- بایستگی توجه به نقش‌های خانگی زنان در مدل اسلامی پیشرفت زنان (دکتر فریبا عباسوند)..... ۳۳۲
- نشست: کمیته امداد و خدمات اجتماعی در عرصه بین‌الملل..... ۳۳۳
- تولد کمیته امداد امام خمینی..... ۳۳۴
- اهداف کمیته امداد امام خمینی..... ۳۳۶
- توانمندسازی به مثابه نقطه کانونی..... ۳۳۷

۳۳۷	 کمیته امداد و منابع مالی
۳۳۹	 سازمان کمیته امداد
۳۴۰	 کمیته امداد و خدمات ۴۲ ساله
۳۴۰	 کمیته امداد و عرصه بین الملل
۳۴۲	 رفتارهای حمایت گرانه در عرصه بین الملل
۳۴۳	 نقد دیدگاه حمایت گرانه بر مبنای نگرش اسلامی
۳۴۴	 محدودیت فعالیت در عرصه بین الملل
۳۴۵	 ویژگی های کنشگری در عرصه بین الملل
۳۴۶	 کمیته امداد و وضعیت سخت افزاری در عرصه بین الملل
۳۴۷	 تشکیل سازمان بین المللی ایلیکا

بخش چهارم: انقلاب اسلامی، واقعیت های جهان امروز و چالش های آینده

۳۵۱	 تصویر ایران در ذهنیت عربی معاصر
۳۵۱	 مقدمه
۳۵۳	 رسانه های جهان عرب و موضوع ایران (د. کتر مسعود فکری)
۳۵۴	 رسانه ها و روشن فکران جهان عرب
۳۵۵	 رسانه های جهان عرب و انواع آن
۳۶۰	 ریشه های تاریخی شکاف بین ایران و جهان عرب (د. کتر محمد مهدی شریعتمداری)
۳۶۰	 شکاف های چندگانه بین ایران و جهان عرب
۳۶۲	 گفتمان وحدت اسلامی و گفتمان تقریب
۳۶۳	 ریشه تاریخی فاصله ایران و جهان عرب
۳۶۶	 ذهنیت عربی از ایران و ریشه های آن (د. کتر علی صمدزاده)
۳۶۶	 رویکرد تدافعی جهان عرب نسبت به ایران
۳۶۷	 کنش فعال و کنش انفعالی ایران
۳۶۸	 شاخص های ایران شناسی در جهان عرب

- ۳۷۰.....مقایسه سه محور اخوانی، سلفی و مقاومت در جهان عرب
- ۳۷۱.....ذهنیت‌سازی با پشتوانه‌های امنیتی
- ۳۷۲.....فقدان انسجام مطالعاتی
- ۳۷۳.....زمینه‌های ذهنیت مثبت جهان عرب از ایران (دکتر احمد رهدار)
- ۳۸۱.....جایگاه ایران در میان روشن‌فکران دنیای عرب (دکتر حمیدرضا تمدن)
- ۳۸۲.....عابد الجابری و سهم او در فرهنگ‌سازی علیه ایران در دنیای عرب
- ۳۸۸.....ظرفیت‌ها و ایجابیات جهان عرب در باره ایران (حجة الاسلام حمیدرضا غریب رضا)
- ۳۸۹.....نگاه ایجابی یا نگرش سلبی
- ۳۹۰.....ضرورت تعامل حوزه و دانشگاه با نهادهای امنیتی
- ۳۹۱.....شبهات سیاسی و ضرورت پاسخ به آن
- ۳۹۵.....زبان برون‌مرزی و تفاوت‌های آن با زبان درون‌مرزی (حجة الاسلام دکتر محمدعلی میرزایی)
- ۳۹۵.....ضرورت راهبردننگاری در مناسبات ایران و جهان عرب
- ۳۹۵.....خاستگاه ضعف مناسبات ایران با جهان عرب
- ۳۹۶.....ریشه‌های کینه عربی نسبت به ایران
- ۳۹۷.....سیاست‌های موفق ایران در جهان عرب در موضوع فلسطین
- ۳۹۸.....چالش‌های داخل ایران و بازتاب آن در عرصه بین‌الملل
- ۴۰۰.....مسئله تشیع در لبنان، عراق، سوریه و یمن
- ۴۰۱.....بازتاب مناسبات مذهبی در مناسبات سیاسی
- ۴۰۲.....ضرورت تغییر در تاکتیک گفتمانی
- ۴۰۲.....تفاوت کشورهای عربی نزدیک و کشورهای عربی دور
- ۴۰۳.....ترویج تشیع بهانه‌ای برای تضعیف ایران در کشورهای عربی
- ۴۰۵.....ریشه‌یابی تاریخی تکفیر
- ۴۰۶.....شرق عربی و غرب عربی
- ۴۰۷.....خاستگاه مهاجرت مالک بن نبی در مشرق عربی
- ۴۰۸.....شعار اسلامی یا عمل اسلامی در جهان عرب
- ۴۰۹.....تأکید بر ارزش‌های اخلاقی در تقریب مذاهب اسلامی

۴۰۹	دشمن مشترک هجمه بر اسلام مشترک
۴۱۰	تفاوت بین زبان درون مرزی با زبان برون مرزی
۴۱۱	لزوم تربیت نخبگان جهان اندیش برای تمدن سازی
۴۱۲	لزوم تشکیل نهاد تربیت نیروی تمدن ساز
۴۱۲	ضرورت گسترش دیپلماسی نخبگانی
۴۱۴	نشست علمی بیانیه گام دوم؛ آینده انقلاب اسلامی در جهان عرب
۴۱۴	جهان اسلام قبل از انقلاب اسلامی، جهان اسلام بعد از انقلاب اسلامی
۴۱۶	تمرکز استعمار بر «جدایی دین از سیاست»
۴۱۷	مقاومت مثبت و تشکیلات آن در جهان امروز اسلام
۴۱۸	مقاومت و خدمات عمومی در جامعه عراق
۴۲۰	مقاومت و پروژه های فکری و فرهنگی
۴۲۳	سهم ایران در صورت بندی مقاومت در یمن
۴۲۳	فرهنگ امام خمینی در ایران و در جهان عرب
۴۲۵	مشکل جدایی دین از سیاست/ جدایی دین از دین
۴۲۶	«دین امام خمینی» در تضاد با «دین آمریکایی»
۴۲۷	مدارا با اسرائیل نتیجه اسلام آمریکایی
۴۲۹	زمینه های فرهنگی عادی سازی روابط با اسرائیل
۴۳۰	ویژگی های ایرانیان در برابر زور و تحریم
۴۳۱	فرهنگ غربی به مثابه ضد فرهنگ در جهان اسلام
۴۳۲	مؤسسات خیریه لائیک در یمن
۴۳۳	نقش نخبگان در فرایند مقاومت در یمن
۴۳۵	یمنی ها و ایران مقاومت
۴۳۶	آینده تشکیلات مقاومت در دنیای اسلام
۴۳۸	شعارهای انسانی انقلاب اسلامی
۴۳۹	جهان مستضعفان و جهان اسلام
۴۴۰	عراق، عمق استراتژیک ایران

- جوانان جهان عرب و انقلاب اسلامی (حجة الاسلام حمیدرضا غریب رضا)..... ۴۴۳
- مظاهر تفکر بین‌المللی در بیانیه گام دوم..... ۴۴۳
۱. مقایسه ظرفیت جمهوری اسلامی و ملت ایران با ملت‌های دیگر..... ۴۴۴
۲. تقسیم‌بندی قدرت جهانی و کارکرد انقلاب اسلامی..... ۴۴۴
۳. شعارهای جهانی..... ۴۴۵
۴. ضرورت شناخت صحیح گذشته..... ۴۴۶
۵. روایت انقلاب..... ۴۴۷
- تلاش‌های سازمان‌دهی شده جهان عرب در رصد و هجمه به ایران..... ۴۴۸
- نمونه‌ای از هجمه‌های مطبوعات عربی به جمهوری اسلامی ایران..... ۴۵۰
- ظرفیت‌ها و چالش‌های بهره‌گیری از نسل جوان..... ۴۵۱
- جوانان؛ هدف هجمه تهاجم فرهنگی و فکری و تمدنی غرب..... ۴۵۳
- تبدیل چالش حضور داعش به فرصت انسان‌سازی..... ۴۵۴
- ضرورت اقناع و پاسخ‌دهی به قشر خاکستری جریان‌های عربی..... ۴۵۶
- انتقام سخت؛ خروج حضور آمریکا از منطقه..... ۴۵۸
- لزوم بهره‌گیری از قابلیت فضای مجازی..... ۴۵۹
- معرفی پتانسیل نخبگان جوان ایرانی..... ۴۶۱
- جاذبه نمایش پیشرفت‌های ایران برای نسل جوان کشورهای عربی..... ۴۶۲
- تلاش‌ها برای تشکیل شبکه‌ای از فعالان در عرصه گفت‌وگوی بین‌المللی..... ۴۶۴
- ایران و ترکیه، فرصت‌ها و چالش‌های تمدنی مشترک (دکتر محمدهادی مدنی)..... ۴۶۶
- شباهت‌های ایران و ترکیه..... ۴۶۶
- فساد دستگاه حکومتی و اسلام‌گراها، عامل ضعف اقتصاد در ترکیه..... ۴۶۸
- حذف گفتمان‌های مثبت در جنبش‌های چپ و تکیه بر گفتمان تطبیق شریعت..... ۴۶۸
- فقدان پروژه و راهکاری مناسب در زمینه عدالت در نظام جهانی و نظام ملی‌گرایی..... ۴۶۹
- مقاومت در برابر تمدن نئولیبرال جهانی..... ۴۷۰
- آینده سکولاریزاسیون و سبک زندگی نئولیبرالیزم..... ۴۷۰
- فقدان سوژه اسلامی در مقابل سوژه نئولیبرال..... ۴۷۱

۴۷۲	 بازتولید نظام نئولیبرال در سطح جهان
۴۷۲	 تحمیل نظام سلطه بر دنیای اسلام و ناتوانی در خلق سوژه جدید
۴۷۴	 رو بنایی بودن اقدامات اندیشمندان، در صورت عدم خلق سوژه اسلامی
۴۷۴	 انسان تمدن دیجیتال، سوژه تمدن نئولیبرال
۴۷۶	 پیشرفت در دنیای دیجیتال و تکساحتی شدن انسان و منافات آن با اصول مبنایی اسلام
۴۷۶	 عدم شناخت درست از بحران و نقش دین در مسئله مقاومت
۴۷۸	 تمامیت خواهی، عامل عدم تعامل اندیشمندان
۴۷۸	 ضعف قشر متدین در تعامل با هم سن ها و هم قطاران خود
۴۷۹	 مسئله امید در ایران و ترکیه
۴۸۰	 حوزه اجتماعی، حوزه تعیین کننده در ساختار تمدن جدید
۴۸۰	 دین و کارکرد اجتماعی
۴۸۱	 بازتاب آثار قبل از انقلاب در ترکیه
۴۸۱	 وجود مکاتب مشترک فرهنگی در ایران و ترکیه
۴۸۲	 دین شناسی ملاصدرا و ظرفیتی برای تغییر فرهنگ
	مصاحبه در مورد همایش بین المللی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و جهان
۴۸۴	 اسلام، گام دوم انقلاب و جهان اسلام، امت اسلامی (حجة الاسلام حسن قناعتی)
	مصاحبه در مورد همایش بین المللی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و جهان
۴۹۳	 اسلام، گام اول انقلاب و آورده های تمدنی آن (دکتر حسن حسین گونش)
۵۰۲	 گفتمان انقلاب اسلامی در ترکیه (فرمان قیزماز، یشیل کایا و حسین ترک اغلو)
۵۰۲	 مقدمه
۵۰۳	 منابع انسانی، اولویت نخست در سیاست های فرهنگی برون مرزی
۵۰۴	 جریان های نزدیک به گفتمان انقلاب در ترکیه
۵۰۶	 ظرفیت های تصوف اجتماعی در ترکیه معاصر
۵۰۸	 امکان ائتلاف علمی - دانشگاهی در کشورهای اسلامی (ایران و ترکیه)
۵۰۹	 زمینه های مشترک در میان دین پژوهان و مدرسه های علوم دینی
۵۱۱	 فقدان روحیه شهادت در ترکیه دیروز، و زمینه های آن در ترکیه امروز

- ۵۱۲.....مقایسه ترکیه با ایران بعد از انقلاب
- ۵۱۴.....ظرفیت‌ها و چالش‌های «توریسم بین ایران و ترکیه» برای آینده گفتمان انقلاب و مقاومت
- ۵۱۵.....فقدان رهبری در ترکیه
- ۵۱۶.....ظرفیت‌های محرم و عاشورا در آینده مشترک ایران و ترکیه
- ۵۱۷.....مشکل تبلیغ در میان روحانیان ترکیه
- ۵۱۸.....شیعیان، علوی‌ها، و نورسی‌ها
- ۵۲۰.....مدارس دینی و ضرورت «هدف امت اسلامی»
- ۵۲۱.....اعتبار ولایت فقیه (نظریه) در ترکیه
- ۵۲۲.....ضرورت تشکیل نهاد علمای اسلام در ترکیه
- ۵۲۵.....آورده‌های انقلاب اسلامی در شبه قاره هند (دکتر آشوری: رایزن فرهنگی ج.ا.ا. در هند)
- ۵۲۵.....روابط دیرینه ایران و هند
- ۵۲۶.....فرصت‌ها و ظرفیت‌های بلااستفاده ایران در هند
- ۵۲۷.....استقبال هندی‌ها از فرهنگ ایرانی
- ۵۲۷.....تفاوت تهاجم و تعامل فرهنگی
- ۵۲۸.....هدایت‌گری انقلاب اسلامی
- ۵۲۹.....برکات انقلاب اسلامی در هند
- ۵۳۰.....استکبارستیزی در هند
- ۵۳۱.....ماهیت غیرسیاسی محرم در هند
- ۵۳۲.....پیاده‌روی اربعین در هند
- ۵۳۳.....هندوهای افراطی
- ۵۳۴.....کمبود نیروی انسانی در حوزه علمیه هند
- ۵۳۶.....هجرت علما به هندوستان
- ۵۳۶.....تفاوت تکرار ادیان در غرب و شرق
- ۵۳۸.....نفوذ فرهنگی در هند
- ۵۳۸.....استقبال از هنر ایرانی در هند
- ۵۳۹.....استقبال دانشگاه از اساتید ایران

الگوی جهان‌شمول وحدت اسلامی با محوریت ضد استکباری	۵۴۰
(حجة الاسلام محمد امین شهیدی)	۵۴۰
اسلام و هویت‌آفرینی در پاکستان	۵۴۱
پاکستان واحد و انقلاب اسلامی ایران	۵۴۱
صوفیه و وحدت‌بخشی در پاکستان	۵۴۳
پاکستان و یکپارچگی ضد استکباری	۵۴۳
پیامدهای نام‌گذاری هفته وحدت در پاکستان	۵۴۴
بیانیه گام دوم و شکست هژمونی استکبار در فرهنگ پاکستان	۵۴۶
تمرکز بر صوفیه به مثابه راهبرد حفظ وحدت بر علیه استکبار	۵۴۸
تعامل مجامع علمی و اکادمیک جمهوری اسلامی ایران و پاکستان	۵۴۹
شرق آسیا و ظرفیت‌های گفتمان آن برای آینده انقلاب ایران	۵۵۱
(محمد جعفری ملک: راین پیشین ج.ا.ا در فیلیپین)	۵۵۱
آورده‌های فرهنگی امام خمینی علیه السلام	۵۵۱
خلا بزرگ مسیحیت	۵۵۳
نفوذ معنوی امام در جهان	۵۵۵
ضعف تبلیغاتی در جمهوری اسلامی	۵۵۸
استقبال جوانان از معنویت ایران	۵۵۹
نفوذ انقلاب در جوامع ثروتمند	۵۶۱
موانع شناخت انقلاب اسلامی	۵۶۳
نکته قوت جوانان اروپایی	۵۶۴
تجربه تلخ جامعه المصطفی	۵۶۶
نفوذ مومون‌ها در فیلیپین	۵۶۷
بی‌برنامگی در تربیت دانشجویان خارجی	۵۶۸
اهمیت مدیریت جهادی	۵۶۸
ضعف جمهوری اسلامی در تبلیغات	۵۶۹
اهمیت ارتباط بانخبگان	۵۷۲
ظرفیت‌های ناشناخته	۵۷۲
راهکارهایی برای صدور پیام انقلاب	۵۷۴

- آسیب‌های تنوع سازمان‌های فرهنگی ۵۷۴
- نقش هنر خوشنویسی ایرانی - اسلامی در گفت‌وگوی بین ادیان و تعامل فرهنگی
در شرق آسیا. (تندیس تقوی) ۵۷۶
- مقدمه ۵۷۶
- الف) جایگاه هنر مقدس از منظر ادیان مختلف ۵۸۰
- ب) هنر اسلامی در میان ملت‌های مختلف ۵۸۲
- ج) پیوند هنر اسلامی با ادیان مختلف در شرق آسیا ۵۸۲
- د) بازتاب فعالیت‌های فرهنگی و هنری نگارنده در میان دانشجویان و دولتمردان
فیلیپینی و رهبران دینی جهان ۵۸۵
- جمع‌بندی ۵۸۷
- منابع ۵۸۸
- ظرفیت‌های آمریکای لاتین برای آینده گفتمان انقلاب (حجة الاسلام محسن ربانی) ۵۸۹
- موقعیت استراتژیک منطقه آمریکای لاتین ۵۸۹
- لزوم برنامه‌ریزی حوزه برای حضور در آمریکای جنوبی ۵۹۱
- تحلیل شرایط مسلمانان منطقه در سال‌های ابتدایی پیروزی انقلاب ۵۹۲
- پیروزی انقلاب اسلامی و تأثیرات آن در آمریکای لاتین ۵۹۴
- الف) احیای دین ۵۹۴
- ب) استقبال مسیحیت از راه حل‌های اسلام ۵۹۵
- ج) بازگشت مسلمانان به هویت اسلامی ۵۹۶
- د) بیداری مستضعفان ۵۹۶
- ه) گرایش روزافزون دانشمندان به دین مبین اسلام ۵۹۷
- و) فرو ریختن هیمنه آمریکا ۵۹۷
- ز) ایران ابرقدرت اسلامی و باعزت و عظمت در چشم مردم آمریکای لاتین ۵۹۷
- رسالت جمهوری اسلامی ایران؛ احیای دین در عرصه جهانی ۵۹۸
- عملکرد حوزه در راستای جریان‌سازی فرهنگی در منطقه ۵۹۹
- ضرورت استفاده از فرصت بیداری جامعه اسلامی و مسلمان‌ها ۶۰۳

۶۰۶	ظرفیت فضای آکادمیک منطقه.....
۶۰۷	امکان‌سنجی استفاده از ظرفیت فرهنگی «استضعاف» در منطقه آمریکای لاتین.....
۶۱۱	مجال استفاده از مستضعفین برای توسعه پُربند و اعتبار انقلاب اسلامی.....
۶۱۳	جذابیت انقلاب اسلامی برای مردم آمریکای لاتین.....
۶۱۵	وجود عناصر تمدنی مشترک بین ایران و کشورهای آمریکای لاتین.....
۶۱۷	بایستگی استفاده از پتانسیل عاشورا و اربعین.....
۶۱۸	ظرفیت‌های اربعین در آمریکای لاتین.....
۶۱۹	الهیات‌رهایی‌بخش و ظرفیت‌های فکری آن برای گفتمان انقلاب.....
۶۲۱	مقایسه نهاد‌های بین‌المللی در ایران با حرکت‌های جهادی - جهانی.....
۶۲۳	پیشنهادهایی برای امتداد فعالیت‌های فرهنگی در آمریکای لاتین.....
۶۲۵	چالش‌های گفتمان انقلاب اسلامی در آمریکای لاتین (دکتر سهیل اسعد)
۶۲۵	لزوم شناخت تاریخ و فرهنگ کشورهای منطقه آمریکای لاتین.....
۶۲۶	توجه به تحولات منطقه آمریکای لاتین.....
۶۲۷	بایستگی استفاده از حضور بومیان آمریکای لاتین در شهر قم.....
۶۲۸	اهمیت داشتن نگاه بین‌المللی در بین مسئولین.....
۶۲۹	آمریکا و چالش قدرت در آمریکای لاتین.....
۶۳۱	قربانیت تفکر انقلاب اسلامی با جنبش‌های مستقل در آمریکای لاتین.....
۶۳۲	شناسایی ظرفیت‌های انقلاب اسلامی در منطقه آمریکای لاتین.....
۶۳۳	تجربه حضور چین و روسیه و عربستان در کشورهای آمریکای لاتین.....
۶۳۴	تحلیل وضعیت ایران‌هراسی در منطقه.....
۶۳۵	قابلیت‌های امداد اجتماعی - بین‌المللی در بسط تفکر انقلاب اسلامی.....
۶۳۷	بررسی چالش‌ها و فرصت بورسیه دانشجویان خارجی در ایران.....
۶۳۹	اشاره به تلاش‌های برخی از فضایی حوزه در گسترش اسلام در منطقه.....
۶۴۱	تلاش‌های آکادمیک و تخصصی در بحث شناخت منطقه.....
۶۴۲	ظرفیت مهاجران لبنانی به آرژانتین در بسط تفکر انقلابی.....
۶۴۳	پتانسیل زنان کشورهای منطقه آمریکای لاتین.....

- گام دوم انقلاب اسلامی در آمریکای شمالی (دکتر. فؤاد ایزدی) ۶۴۴
- نقش جمعیت سیاهپوستان در آینده نظام آمریکا ۶۴۴
- عدم اعتماد مردم آمریکا نسبت به ساختارهای سیاسی موجود در این کشور ۶۴۶
- گسترش اسلام در آمریکا ۶۴۸
- جایگاه مساجد در آمریکا ۶۵۰
- نگاهی به وضعیت زندگی مسلمانان در کشورهای خارجی ۶۵۱
- نقش تشکلهای سیاسی سیاهپوستان در گسترش اسلام در آمریکا ۶۵۲
- نگاهی به مسئله نژادپرستی در آمریکا ۶۵۳
- ظرفیت‌های ویژه جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌الملل و لزوم توجه به آن‌ها ۶۵۵
- جایگاه ویژه هنر ایرانی در عرصه بین‌الملل ۶۵۸
- راهکارهای معرفی اسلام واقعی در عرصه بین‌الملل ۶۵۹
- نقش و تأثیر مطالعات فلسفی در رشته غرب‌شناسی ۶۶۰
- تعامل راهبردی ایران و چین در چهل ساله دوم انقلاب اسلامی؛ تهدیدها، ظرفیت‌ها و اقدامات (دکتر. سیدهادی ساجدی) ۶۶۱
- مقدمه ۶۶۱
- تاریخچه روابط ایران و چین ۶۶۴
۱. تاریخچه روابط ایران و چین (دکتر هوا لیمینگ) ۶۶۴
۲. حاکمیت نگاه ابزاری در تعامل دو طرفه (سیدمحمدحسین ملائک) ۶۶۶
- تهدیدها و چالش‌های موجود ۶۶۷
۱. ضعف دیپلماسی عمومی طرفین (دکتر ابوالفضل علمانی) ۶۶۷
۲. تلقی نادرست ایرانی‌ها از چین (دکتر جین لیانگ شیانگ) ۶۶۸
۳. فقدان رشته چین‌شناسی (دکتر مهدی یوسفی) ۶۶۸
۴. عدم شناخت دین و فرهنگ ایران (دکتر مهدی یوسفی) ۶۶۹
۵. فقدان شناخت کافی دولت‌ها از یکدیگر (دکتر محسن شریعتی‌نیا) ۶۶۹
۶. عدم آگاهی از ظرفیت‌های طرفینی (دکتر حامد وفائی) ۶۶۹
۷. نقش مؤثر منابع غربی در جهت‌دهی افکار عمومی طرفین (دکتر حامد وفائی) ۶۷۰

۸. ترس ایران از قدرت‌های بزرگ از جهت ازدست‌دادن استقلال (دکتر فن خونگ دا)..... ۶۷۰
۹. تصور سلطه چین بر ایران (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۷۱
۱۰. چالش عدم ثبات در روابط طرفینی از سوی ایران (دکتر فن خونگ دا)..... ۶۷۲
۱۱. بی‌ثباتی در ایران (دکتر مهدی یوسفی)..... ۶۷۲
۱۲. سیاسی‌شدن مسائل (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۷۳
۱۳. سطح پایین توریسیم (دکتر مهدی یوسفی)..... ۶۷۳
۱۴. عدم آمادگی ساختارهای درونی ایران (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۳
۱۵. مخالفان قرارداد با چین (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۴
۱۶. رابطه چین و ایران هرگز دوجانبه نبوده، بلکه سه‌جانبه است..... ۶۷۵
- ظرفیت‌ها و قابلیت‌های قابل بهره‌برداری..... ۶۷۵
۱. نیاز متقابل ایران و چین به ارتباط‌گیری (غلامعلی خوشرو)..... ۶۷۶
۲. قرن ۲۱، قرن آسیا (دکتر ابوالفضل علمانی)..... ۶۷۷
۳. اهمیت راهبردی ایران برای چین (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۷۷
۴. نیاز چین به ایران (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۸
۵. مقایسه سرعت رشد چین با آمریکا (غلامعلی خوشرو)..... ۶۷۹
- حوزه‌های مختلف همکاری..... ۶۸۰
۱. عرصه‌های مشترک همکاری (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۸۰
۲. جاده کمربند، محور همکاری (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۸۱
۳. دیگر حوزه‌های همکاری (دکتر چین تیان)..... ۶۸۲
۴. محورهای همکاری (دکتر علیرضا مظلوم رهی)..... ۶۸۳
- اقدامات لازم..... ۶۸۳
۱. برنامه‌ریزی بلندمدت (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۸۳
۲. ایجاد اعتماد استراتژیک طرفینی (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۸۴
۳. ایجاد سازوکار دوجانبه و تمرکز بر برنامه‌های عینی و ملموس..... ۶۸۴
۴. پذیرش شرکت‌های متوسط و کوچک چینی توسط ایران..... ۶۸۵
۵. برنامه جامع و بلندمدت (دکتر ابوالفضل علمانی)..... ۶۸۵

۶. نیاز به برنامه عملیاتی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۷. تقویت اعتماد راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۸. انتقال از رابطه بازاری به رابطه راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۹. مدیریت تفاوت ها (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۷
۱۰. مدیریت شگفتی های راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۷
۱۱. نیاز به هدف گذاری مدیریت استراتژیک (دکتر حامد وفائی) ۶۸۷
۱۲. فعال سازی دیپلماسی عمومی (دکتر حامد وفائی) ۶۸۸
۱۳. چشم انداز روابط آینده (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۸
- گام دوم انقلاب و ضرورت ها در ارائه «نظریه اسلامی روابط بین الملل» ۶۹۰
(سید محمد ساداتی نژاد)
- مقدمه ۶۹۰
- نکته اول: گستره علوم در حوزه روابط بین الملل ۶۹۱
- نکته دوم: لزوم توسعه تحقیقات بنیادین در حوزه نظریه پردازی اسلامی ۶۹۲
- نگاهی به تئوری های موجود در حوزه روابط بین الملل ۶۹۴
- تأثیر فقه روابط بین الملل در نظریه پردازی اسلامی ۶۹۵
- جایگاه نظریه پردازی اسلامی در عرصه بین الملل ۶۹۷
- نقش انقلاب اسلامی در نظریه پردازی اسلامی ۶۹۸
- ارکان نظریه علمی ۶۹۹
- مبانی نظریه پردازی اسلامی ۷۰۱
- ضرورت طراحی و تدوین نظریه های روابط بین الملل در موضوعات امروز جهان اسلام ۷۰۱
- اقتضانات جهانی ارائه نظریه اسلامی در علم روابط بین الملل ۷۰۲
- تلاش های نظری در تجربه جمهوری اسلامی و ضرورت عرضه آن در سطح جهانی ۷۰۳

مقدمه

دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در بهمن ۱۳۹۸ و در نخستین سالگرد صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به قلم رهبر فرزانه انقلاب، توفیق آن را داشت که به مدد ظرفیت علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگاه خود و نیز استمداد از صاحب نظران حوزوی و دانشگاهی همایش «بیانیه گام دوم و تمدن نوین اسلامی» را برگزار کند و محصول علمی این همایش را در شش مجلد در معرض استفاده علاقه مندان قرار دهد. گرچه این همایش در چهار محور و جوه مختلفی از بیانیه را پوشش می دهد و با تحلیل بیانیه با رویکرد تمدنی و بررسی چرایی و چگونگی تحقق بیانیه در کنار تحلیل تجربه و دستاوردهای گام نخست چهل ساله انقلاب را به بررسی می نشست، اما نگاهی به ساحت بین المللی و پژواک تأثیرات گام نخست انقلاب در جهان اسلام و حوزه بین المللی نداشت. در سالگرد دوم صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بر آن شدیم در همایش دوم، بر عرصه بین المللی متمرکز شویم و با مشارکت صاحب نظران غیرایرانی و عالمان و متفکران داخلی تجربه انقلاب اسلامی و تأثیرات آن بر منطقه و جهان اسلام را از نظر بگذرانیم و افق پیش رو در گام دوم انقلاب را در عرصه بین المللی مورد تحلیل قرار دهیم. بنابراین، دلالت های بیانیه گام دوم در ساحت فراداخلی محل توجه است، بی آن که آنچه در مصاحبه ها و مقالات و نشست ها محل بحث بوده است، به خصوص درون مایه بیانیه گام دوم منحصر و محدود شده باشد.

شایان ذکر است افراد و مشارکت کنندگان در این همایش به ویژه شخصیت های غیرایرانی، نگرش و دیدگاه فردی خود را مطرح کرده اند که چه بسا در برخی جهات با نگرش و تفسیر رسمی از عملکرد و نقش آفرینی

جمهوری اسلامی در عرصه بین الملل تفاوت داشته باشد. اما آشنایی با این دیدگاه‌ها از آن جهت که نگاه بیرونی به دستاوردهای نظام و انقلاب را به تصویر می‌کشد، ارزشمند است. افزون بر این که نوعی تجربه‌نگاری را به همراه دارد که می‌توان از دل این مباحث و طرح‌نگره‌های متکثر، به گونه‌ای وضعیت‌شناسی و آسیب‌شناسی و ارائه راه‌کارها دست یافت و افق پیش رو در حرکت منطقه‌ای نظام اسلامی را از این زاویه شناسایی کرد. این مجموعه سه جلدی در بردارنده تنوع آرا و نگاه‌ها در خصوص عملکرد نیروهای فرهنگی و انقلابی در سرزمین‌های مختلف نیز هست و از منظر افراد و صاحب‌نظران بومی آن مناطق به تأثیرات این فعالیت‌ها پرداخته می‌شود که برای مسئولان و تصمیم‌گیران نهادی فرهنگی و انقلابی سلیم در حوزه بین المللی مغتنم خواهد بود.

«همایش بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام» مروهون تلاش‌های شورای علمی همایش حجج اسلام آقایان مریجی، لکزایی، الویری، هاشمیان، بابایی و ثنایی است که از همه آن‌ها قدردانی می‌کنم و در این میان سهم سه فرد اخیر خاص و مضاعف است؛ زیرا جناب دکتر حبیب‌الله بابایی دبیری علمی نظارت بر محتوای مقالات و برگزاری نشست‌ها و مصاحبه‌های صورت گرفته در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی را بر عهده داشت و جناب دکتر هاشمیان همین امر را در دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام عهده‌دار بود و جناب حجت الاسلام ثنایی نیز کلیه امور اجرایی این همایش را تمشیت کرد که از خدای سبحان برای همه آن‌ها و همکارانشان توفیق و سلامتی مسئلت دارم.

از همکاران و مدیران بخش بین الملل دانشگاه باقرالعلوم و پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و نیز جناب انصاری مدیر انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی و همکاران بوستان کتاب که به سرعت موجبات نشر مجلدات همایش را فراهم آوردند، تشکر می‌کنم.

الحمد لله رب العالمین

احمد واعظی

رئیس همایش بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام

قدردانی

شکل‌گیری این مجموعه برآمده از یک کار جمعی، شبکه‌ای و هماهنگ و همدل بود. اصل کار با پیشنهاد ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین احمد واعظی شکل گرفت. طراحی کار با مشارکت اعضای محترم کارگروه همایش بیانیه گام دوم، و سپس با همفکری دکتر محسن الویری، بالاخره در ویراست ششم به سرانجام رسید. به رغم تجربه نسبتاً موفق که در همایش سال گذشته در موضوع بیانیه انجام گرفت، بین‌المللی دیدن موضوع و نگاه جهانی به آن کار آسان و آشکاری نبود. پرسش‌ها و محورهای همین‌طور چشم‌انداز کار با گفت‌وگوهای مکرر و مستمر در کارگروه همایش و کمیته علمی مربوط به کمیسیون «بیانیه گام دوم و جهان اسلام» به پایان رسید و معنای نگاه بین‌المللی به بیانیه گام دوم (که پیشتر در نگاه نخست یک بیانیه ملی به نظر می‌رسید) روشن شد و کار نشست‌ها، گفت‌وگوها و هم‌اندیشی‌ها و سفارش مقالات آغاز شد.

تمامی اساتید و محققانی که دعوت ما را برای حضور در گفت‌وگو یا ارائه سخنرانی یا مشارکت در هم‌اندیشی پذیرفتند، نقش اساسی و حیاتی داشتند. در این بین دکتر طلال عترت‌یسی از دانشگاه معارف بیروت مقاله‌ای را با عنوان «ایران و چالش‌های علوم اجتماعی در جهان اسلام» برای ما ارسال کردند، پروفیسور ادريس هانی از متفکران مراکشی هم سخنرانی‌شان را در باره «انقلاب اسلامی و مسئله تمدن» فرستادند و سپس متن پیاده‌شده را خودشان اصلاح و تکمیل نمودند. پروفیسور الکساندر دوگین از اندیشمندان روسیه نیز در مورد «ایران و تحقق آینده» با ما به گفت‌وگو نشستند و نکات ارزنده‌ای را بیان کردند. دکتر محمود حیدر از اساتید فلسفه در بیروت با

استقبال از پیشنهاد ما مبنی بر نوشتن مقاله‌ای در باب «پیامدهای انقلاب اسلامی در شناخت غرب (غرب‌شناسی) در جهان اسلام» مقاله مبسوطی در این باب برای ما نوشتند. پروفیسور نورالدین بولحیه از متفکران الجزائر صوت سخنرانی خود را در مورد «استراتژی آینده جمهوری اسلامی» ارسال نمودند. پروفیسور تیم اندرسون استاد اقتصاد سیاسی و مطالعات توسعه دانشگاه سیدنی استرالیا و رئیس مرکز مطالعات ضد هژمونی Center for CounterHegemonic Studies و نویسنده کتاب *Axis of Resistasnce* که سال گذشته مهمان ما در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی بود، دعوت ما را برای گفت‌وگوی مجدد قبول کردند و در مورد بحث مقاومت در جهان اسلام و دنیای امروز نکات مهمی را مطرح کردند. آیت‌الله محسن اراکی نیز در موضوع «آورده‌های امام خمینی (علیه السلام) در موضوع وحدت» به گفت‌وگو با ما نشستند و نکات درخوری را درباره اعجاز امام در موضوع وحدت امت اسلام مطرح کردند. احمت جونز از محققان مسلمان در ایرلند نیز در پاسخ به سؤال ما در مورد «مقایسه اسلام شیعی و اسلام سلفی در کشورهای اروپایی» صوت سخنرانی‌شان را فرستادند و سپس ترجمه سخنان خود را نیز مجدداً ویرایش کردند. علاوه بر این که دکتر سید محمد ساداتی‌نژاد، رایزن حقوق بشر نمایندگی جمهوری اسلامی در ژنو «نظریات بین‌الملل بعد از انقلاب اسلامی»، دکتر محمد هادی همایون و دکتر بهروزی لک «در موضوع الهیات امید در بیانیه گام دوم انقلاب»، محمد علی میرزایی در گفت‌وگویی در مورد ایران و جهان عرب و ضرورت‌ها در تقویت زبان برون‌مرزی، و حجت‌الاسلام حمیدرضا غریب‌رضا در گفت‌وگو در موضوع «جوانان در جهان عرب» و همین‌طور در هماهنگی با برخی از فعالان دنیای عرب ما را همراهی کردند.

یکی از محورهای مادر نگاه به آینده انقلاب در جهان اسلام، ترکیه بود. در این باره از اندیشمندان ترک، حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای حسن قناعتلی، رئیس انجمن اهل بیت ترکیه، دکتر حسن حسین گوئش، دانشیار گروه تاریخ دانشگاه بارتین ترکیه و دکتر محمد هادی مدنی از فارغ‌التحصیلان ترکیه‌ای دانشگاه تهران و همین‌طور دکتر فرمان کیزماز، دکتر شل کایا، و دکتر حسین ترک اوغلو همه از فارغ‌التحصیل‌های جامعة المصطفی با ما به گفت‌وگو نشسته‌اند. از ایران، دکتر

سید وحید کاشانی، نماینده جامعه‌المصطفی در ترکیه نیز با ارائه مقاله‌ای با عنوان «فرا تحلیلی بر مطالعات انقلاب اسلامی در جامعه نخبگانی ترکیه» نقش بسزایی در انتقال ذهنیت نخبگان ترکیه در مورد چالش‌های انقلاب اسلامی ایفا کردند.

در مورد ظرفیت‌ها و چالش‌های گفتمان انقلاب و مقاومت در آمریکای لاتین، حجت‌الاسلام والمسلمین محسن ربانی علاوه بر پاسخ کتبی به پرسش‌های ما، فرصتی را هم برای توضیح شفاهی در مورد ظرفیت‌ها و چالش‌های آینده ما در آمریکای لاتین اختصاص دادند. افزون بر ایشان، دکتر سهیل اسعد از دانش‌آموختگان آرژانتینی المصطفی نیز در مورد چالش‌های آینده ما در آمریکای لاتین با ما به گفت‌وگو نشستند.

در موضوع آمریکای شمالی و ظرفیت‌ها و چالش‌های آینده ما، با دکتر فواد ایزدی به گفت‌وگو نشستیم و نکات مغتنمی را از ایشان برگرفتیم. علاوه بر این، دکتر ایزدی حاصل نشست «برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های تهران و پکن و چشم‌انداز مناسبات ایران و چین در دو دهه آینده» در مجمع بین‌المللی اساتید مسلمان دانشگاه‌ها را در اختیار ما گذاشتند و اجازه دادند که مباحث مربوط به آینده ایران در چین را گزینش کرده و آن را بازتدوین کرده و در اختیار مخاطبان این همایش قرار دهیم. دکتر سید هادی ساجدی از این نشست، «تعامل راهبردی ایران و چین در چهل ساله دوم انقلاب اسلامی؛ تهدیدها، ظرفیت‌ها و اقدامات» را تنظیم و آماده کردند.

علاوه بر شخصیت‌ها و اندیشمندان یادشده، مراکز و مؤسسات مختلفی با ما همراهی و همکاری کردند. پژوهشکده زن و خانواده با قبول دعوت ما برای برگزاری هم‌اندیشی بین‌المللی بانوان مقاومت و پیشرفت در جهان اسلام، نشستی را با دعوت از برخی بانوان فعال و فرهیخته در جهان اسلام برگزار کرد که حاصل این هم‌اندیشی در این کتاب تدوین و نگارش یافته است. در این باره، یکی از موضوعات مهم در محورهای مربوط به آینده انقلاب و گام دوم مقاومت، موضوع «بانوان مقاومت» بود.

در این راستا سرکار خانم دکتر امیری، اساتید و بانوان فرهیخته از جامعه‌المصطفی را هماهنگ کردند و ما توانستیم با برخی از آن‌ها گفت‌وگوی مکتوبی داشته باشیم. موضوع بانوان مقاومت یکی از موضوعات مهم و فرصت‌های بسیار حیاتی در آینده انقلاب، مقاومت و بلکه تمدن نوین اسلامی است.

دکتر رهدار علاوه بر مباشرت و مشارکت در ارائه ۵ مقاله با رویکرد فقه سیاسی و ظرفیت‌های آن در افق تمدنی گام دوم، نشست مهمی را در مؤسسه فتوح با عنوان «تصویر ایران در جهان عرب» برگزار کردند که در رصد فرصت‌ها و چالش‌ها نکات مهمی از آن به دست آمد. دکتر علی‌العبودی نیز نشستی را در موضوع «مقاومت در جهان عرب» در دفتر روابط سیاسی کتائب حزب الله عراق برگزار کردند.

علاوه بر مراکز فوق، رایزن فرهنگی ایران در لبنان زمینه‌های گفت‌وگو با استاد محسن صالح از لبنان را هموار کردند و رایزن فرهنگی ایران در یونان نیز در دعوت از برخی از شخصیت‌های مسلمان در آن کشور برای ارائه سخنرانی در مورد آینده ایران و انقلاب ما را کمک کردند.

افزون بر دکتر ابراهیمی ترکمان که دعوت ما را به گفت‌وگو در سازمان فرهنگ و ارتباطات پذیرفتند، گفت‌وگویی مفصل با دکتر جعفری ملک کارشناس فرهنگی سابق رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا و رایزن پیشین فرهنگی ایران در فیلیپین داشتیم. دکتر جعفری علاوه بر تجربه‌های جهادی و میدانی خود در اروپا و شرق آسیا، زمینه‌های ارتباط ما را با دکتر آشوری، رایزن فرهنگی ایران در هند فراهم ساختند و در پی آن ما توانستیم گفت‌وگوی نسبتاً مفصلی را در موضوعات مربوط به شبه‌قاره و ارتباط فرهنگی آن با ایران بعد از انقلاب داشته باشیم. در موضوع شرق آسیا سرکار خانم دکتر تندیس تقوی از فعالان فرهنگی در فیلیپین و سرپرست انجمن خوشنویسان شعبه مانیل، نوشته مفصلی درباره «خوشنویسی ایرانی - اسلامی و ظرفیت‌های تمدنی آن در شرق آسیا» آماده کردند که برای این مجموعه بسیار مغتنم بود.

افزون بر استادان و محققان پیش‌گفته که در همایش امسال مشارکت کردند، دکتر سعیدرضا عاملی (دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دکتر سید عباس صالحی (وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی) سخنرانان افتتاحیه و اختتامیه همایش ملی بیانیه گام دوم بودند و محتوای شایان توجهی را با رویکرد جهانی و تمدنی ارائه کردند. هر دو سخنرانی در این مجموعه تنظیم و تدوین شده است. دفتر تبلیغات اسلامی، حوزه ریاست تمام‌قد از این کار پشتیبانی کرد. علاوه

بر ریاست محترم دفتر که همواره دلسوزانه نسبت به موضوعات انقلاب و گفتمان ولایت اهتمام می‌ورزد، حجت‌الاسلام ثنائی نیز در گام به گام این کار دشوار ما را مساعدت کردند. دو بال معرفتی دفتر تبلیغات اسلامی یعنی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام، پشتیبان علمی و اجرایی این اثر بوده‌اند. در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، افزون بر ریاست محترم آن دکتر نجف لک‌زایی - که همواره حامی پژوهش‌ها و مطالعات تمدنی در پژوهشگاه بودند - و همین‌طور پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی که مسئولیت اصلی را بر عهده داشت، مرکز همکاری‌های علمی و بین‌المللی پژوهشگاه و دکتر اسفندیار و خاصه آقای قاسم جعفرزاده با تیم کاری‌شان، برای پیاده‌سازی نشست‌ها و گفت‌وگوها و تدوین اولیه آن‌ها، با اقدامات بهنگام و سریع خود، تمامی گفت‌وگوها و نشست‌ها را در یک مرحله پیاده و در مرحله دیگر تدوین کردند و این را هم‌زمان با دیگر فعالیت‌های جاری در این کمیسیون پیش بردند. در دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام نیز افزون بر رئیس محترم آن، دکتر شمس‌الله مریجی و گروه مدیریت راهبردی فرهنگ در جایگاه متولی اصلی، همکاران معاونت پژوهش و دانشکده‌ها و گروه‌های علمی، در تمامی مراحل مشارکت علمی و اجرایی را بی‌دریغ در اختیار ما گذاشتند.

پیاده‌سازی آثار عربی و انگلیسی یکی از دشواری‌های کار ما بود. فعال‌کردن شبکه ارتباطی هر یک از اعضای کمیته علمی این کمیسیون سبب شد که هیچ‌گونه تأخیری در پیاده‌سازی متن‌ها و در ترجمه خوب آن‌ها به وجود نیاید و کار به‌هنگام انجام شود. در این باره ظرفیت‌ها و شبکه‌های ارتباطی هریک از اعضای کمیسیون در روان‌بودن کار بسیار راهگشا بود. علاوه بر این، مترجمان ما به‌خوبی و چابکی توانستند متن‌ها را سریع و به‌موقع ترجمه و آماده و ارائه بکنند. کار گفت‌وگو، نشست، مقاله، هم‌اندیشی و ترجمه، تدوین و تألیف، همگی هم‌زمان انجام شد و بحمدالله به اتمام رسید.

همه این فعالیت‌ها با مدیریت جمعی و هماهنگی در کمیته علمی کمیسیون «بیانیه گام دوم، جهان اسلام/امت اسلام» صورت گرفت. در این کمیته دکتر

رسول نوروزی (مدیر جوان و فاضل گروه مطالعات تمدنی) از همان آغاز همراه و هم فکر ما بودند و با حوصله و جدیت در تمامی مراحل کار ما را کمک کردند. دکتر مختار شیخ حسینی (مدیر فاضل گروه اندیشه سیاسی در پژوهشکده علوم سیاسی)، دکتر مهدی فدائی (مدیر اداره پژوهش دانشگاه باقر العلوم علیه السلام)، سید هادی ساجدی (مدیر مرکز بین الملل دانشگاه باقر العلوم علیه السلام) و حجج الاسلام محسن مهریزی و محمد پورنوروز هم به این کمیته ملحق شدند و در مدیریت بخشی از گفت وگوها، نشست ها و مقاله ها مشارکت کردند. دکتر شیخ حسینی افزون بر مشارکت در برخی گفت وگوها، پیشنهادات مؤثر و ارتباطات خوبی را در حوزه جهان عرب برقرار کردند. دکتر فدائی، شخصاً متولی پیگیری ۱۰ عنوان مقاله و ۶ نشست بودند. دکتر ساجدی در هماهنگی گفت وگو با الکساندر دوگین، پتر اندرسون، رایزن فرهنگی ایران در یونان، فؤاد ایزدی و سهیل اسعد همکاری مؤثری از خود نشان داد و حجت الاسلام مهریزی هم نوعاً با استفاده از تجربه های بین المللی ایده های درخوری برای پیشبرد کار مطرح کردند. مشارکت جمعی دوستان در سه ماه کار متراکم و جلسات پی در پی (برای کنترل پیشرفت کار و مراقبت از کیفیت کار) توانست این مجموعه را در فرصت اندکی به ثمر برساند. عامل دهنده، هماهنگ کننده و پیگیر در کار، حجت الاسلام والمسلمین سید مرتضی حسینی و آقای محمد حسن ترابی (رئیس اداره پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی) بودند که تا پایان کار لحظه ای نیا سودند. امید دارم هر آنچه انجام گرفت، که همه توفیق الهی بود، مرضی حضرت ولی عصر علیه السلام قرار بگیرد و گامی باشد در زمینه سازی برای تجلی آن امام همام و شکل گیری دولت کریمه و ملک مهدوی. آمین.

حبیب الله بابائی

سید محمد حسین هاشمیان

رئیس پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی

مدیر گروه مدیریت راهبردی فرهنگ دانشگاه باقر العلوم علیه السلام

حضور تشیع در عرصه بین الملل

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد تقی سبحانی^۱

مفهوم شناسی «حضور» و لایه های آن

وقتی ما از حضور در عرصه بین الملل یا به طور کلی حضور اجتماعی و بیرونی سخن می گوئیم، سه لایه از حضور را باید از همدیگر تفکیک کرد. این لایه ها عبارتند از:

۱. **حضور فیزیکی** (حضور سخت افزاری): ما باید در بین الملل حضور داشته باشیم، یعنی کتاب و مجله داشته باشیم، در نمایشگاه ها حضور داشته باشیم، مقاله بدهیم، در همایش ها شرکت کنیم، کرسی پژوهشی یا آموزشی در یک دانشگاه داشته باشیم، مدرسه علمیه و حوزه علمیه تشکیل دهیم. به گمانم این اولین و ساده ترین معنای حضور است. بعد عرض خواهیم کرد که آمار و اطلاعات نشان می دهد که ما در سطح اولیه حضور هم مشکلات جدی داریم. اگر ما در یک نمایشگاه بین المللی غرفه ای داشتیم و آثارمان را عرضه کردیم، این نقطه آغاز حضور است؛ اگر چه در بسیاری از محافل حضوری به این معنا نداریم.

۲. **حضور نرم**: جایی که ما فیزیکی حضور داریم و در عین حال، دیده هم می شویم، صدای ما هم شنیده می شود. یک اشتباه بزرگ در عرصه بین الملل این است که ما فکر می کنیم اگر در جایی حضور فیزیکی داریم، لزوماً حضور

۱. ریاست «مرکز الحضارة لتنمية الفكر الإسلامي» و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

نرم هم داریم. بنده شاهد بودم در بسیاری از نمایشگاه‌ها شرکت کردیم، ولی اصلاً بازدیدکننده نیامد یا اگر آمدند، با تفنن از جلوی نمایشگاه ما رد شدند. ما خیلی جاها کتاب منتشر کردیم، اما باید آمار گرفت که چقدر از این کتاب‌ها خوانده شده است. خوانده شدن و دیده شدن و شنیده شدن مهم است. شبکه‌های مجازی و شبکه‌های ماهواره‌ای زیادی داریم، اما سؤال این است که چند شبکه پربیننده است و دیده می‌شود؟ من یک تجربه خیلی ساده خدمت شما عرض کنم؛ یکی از شبکه‌های خیلی پرصدا در قم و ایران بود و خیلی تبلیغ می‌کردند که چقدر بیننده داریم، چقدر پیامک می‌آید. گروه این شبکه می‌خواستند سفری و بازدید از اروپا و آمریکا و چند کشور داشته باشند و خیلی هم برنامه‌ریزی کرده بودند. قبل از سفر نزد من آمدند. من به آن‌ها گفتم نه این پیامک‌ها و نه این تلفن‌ها، هیچ کدام معیار سنجش خوبی برای کار رسانه‌ای نیست. من خودم در رسانه کار کردم و می‌دانم آمار و آمارسازی و آمارهای کاذب - نه لزوماً ساختگی - چقدر است. گفتم شما این سفر که می‌روید و به مجموعه‌ها که برخورد می‌کنید، خواهید دید که اصلاً تصویرتان از حضورتان با آن چیزی که در واقعیت است، متفاوت است. وقتی از سفر برگشتند، معاون برنامه‌ریزی و تولید آن مجموعه نزد من آمد و گفت من که برگشتم، استعفایم را روی میز رئیس شبکه گذاشتم و خدمت شما آمدم؛ چون تمام نکته‌هایی که گفتید، درست بود. وقتی نزد گروه‌های اسلامی شیعی می‌رفتیم، حتی اسم شبکه ما را نشنیده بودند.

۳. **حضور مؤثر:** تولید کتاب، حتی حضور در یک همایش و ارائه مقاله، لزوماً به معنای حضور نرم نیست. ما ممکن است در جایی مقاله هم بخوانیم، اما این که تا چه اندازه این مقاله شنیده می‌شود و مورد توجه قرار می‌گیرد، مسئله دیگری است. حتی حضور نرم هم برای جریان‌سازی کافی نیست، بلکه ما نیازمند حضور مؤثر هستیم. خیلی مجموعه‌هاست که خوانده می‌شود، دیده می‌شود، افراد هم ممکن است با ما سلام و علیک هم کنند، اما فکر ما و حرف

ما در مخاطب و جامعه هدف مورد نظرمان اصلاً اثری ندارد. من اگر فرصت بود، به اندازه تجربه خودم موارد متعددی می‌توانم نام ببرم. حتی در بهترین کارهایی که ما انجام می‌دهیم و حضورهای نرمی که داریم، حضور مؤثری نیست. حضور مؤثر، یعنی سهم در جریان‌سازی فرهنگی بین‌الملل.

یک شاخص در این مورد عرض کنم. گاهی من حرف می‌زنم، طرف حرف مرا می‌شنود. گاهی دنبال حرف من می‌آید تا مرا پیدا کند و حرف مرا بشنود. این حضور مؤثر است. یعنی اگر در نمایشگاه‌ها کسانی آمدند آدرس ما را پرسیدند و گفتند سال گذشته غرفه جمهوری اسلامی، غرفه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، در نمایشگاه بود، امسال کجاست؟ آدرسش را پیدا کنیم. اگر ما خوانندگان ثابت پیدا کردیم، بینندگان ثابت برای حرکت‌مان پیدا کردیم، معلوم است که حضور ما مؤثر است، ولی حضورها یا شنیده‌شدن‌های موردی و اقتضایی هیچ‌وقت حضور مؤثر نیست. اگر می‌خواهیم در عرصه بین‌المللی سهم خودمان را ایفا کنیم. نقش خودمان را بازی کنیم و در تعامل بین‌الملل قرار بگیریم، باید به دنبال حضور مؤثر باشیم.

حضور مؤثر، حضور فقط ارائه نیست، حضور عرضه نیست. حضوری است در یک کنش و واکنش با واقعیتی که در بیرون وجود دارد. به عبارت دیگر، شنیدن و گفتن، به نقطه‌های سنتز رسیدن و بعد این را در یک فرایند کاملاً پویا در درون مؤسسات و پژوهشگاه به جریان انداختن، حضور مؤثر می‌شود. یک شاخص عرض کنم: اگر عزیزانمان در حوزه بین‌الملل رفتند و وقتی برگشتند، پنج موضوع پژوهشی با خودشان آوردند. دانشگاه ما رفت و آمد و گفت در رشته‌ای که ما تا حالا گذاشتیم، باید برویم پنج ماده درسی را عوض کنیم یا اصلاً روش آموزش را باید تغییر بدهیم. این شیوه پژوهش فایده ندارد، ادبیاتی که ما الآن به کار می‌گیریم، منسوخ شده است یا از این ادبیات باید استفاده کنیم. اگر درگیری و ارتباط ما چنین دستاوردی دارد، معلوم است که ما به نقطه تعامل رسیدیم و می‌توانیم بگوییم در آغاز یک حضور مؤثر هستیم. اگر چنین

چیزی نیست و صرفاً ارائه‌ای می‌دهیم یا احیاناً حرف دیگران را می‌شنویم و نقطه همجوشی میان ما و فرهنگ بیرونی اتفاق نمی‌افتد، حضور مؤثری نیست.

معناشناسی «شیعه»

وقتی ما سخن از شیعه می‌گوییم، منظورمان از شیعه چیست؟ من در این بحث نگاه مذهبی ندارم، بلکه نگاه فرهنگی دارم. شیعه یعنی هویت ما، یعنی نقطه برجسته ایران اسلامی، یعنی قلب تپنده معرفتی انقلاب اسلامی. منظورم این نگاه است. یعنی آن چیزی که ما به عنوان یک افزوده و یک آورده بین‌المللی می‌توانیم عرضه کنیم. پس، نه نگاهم نگاه هویتی است، نه نگاه مذهبی به معنای خاص است، بلکه می‌گویم ما یک دستاورد و یک آورده معرفتی در دنیا داریم و دنیا ما را با این عنوان می‌شناسد؛ ایران اسلامی یا جمهوری اسلامی یا حوزه علمیه. ما هم وقتی خودمان را معرفی می‌کنیم، از این دستاورد یاد می‌کنیم و بیشتر این را تابلو می‌کنیم. سؤال این است که ما در عرصه بین‌الملل تاکنون اندیشیدیم که از کدام شیعه سخن می‌گوییم؟ تعریفمان از شیعه بین‌المللی چیست؟ گاهی منظور از شیعه، اعتقاد شخصی من در خانواده است. گاهی منظور از شیعه در ارتباط و تعامل اجتماعی در قم است که می‌گوییم شیعه قمی است. گاهی منظور از شیعه در تعامل بین‌المللی در کل کشور است. یک شیعه ایرانی است. یک شیعه است که ما با کل شیعیان جهان در تعامل هستیم؛ مثلاً با لبنانی‌ها و عراقی‌ها و پاکستانی‌ها تعامل داریم و نقاط اشتراک داریم. گاهی هم یک رویکرد داریم که اسمش شیعه است. شیعه‌ای که قرار است در بیرون جامعه شیعه معرفی شود، چه شاخصه‌هایی دارد؟ اگر عزیزان از مراکز ارتباطی و سازمان‌های بین‌المللی، سند، متن، محتوا یا پژوهشی سراغ دارند که به ما بگویند چهره و تابلویی که ما به دنبالش هستیم که از شیعه عرضه کنیم، چیست، این را عرضه کنند. من از خیلی از مسئولان و بزرگواران پرسیدم، ولی هنوز چنین چیزی ندیدم.

وقتی ما نمی‌دانیم از کدام نسخه شیعی سخن می‌گوییم، نمی‌دانیم قرار است کدام لایه تشیع را معرفی کنیم، معنایش این است که برای حضورمان هیچ برنامه‌ای نداریم. آیا منظور ما در این جا حضور شیعه فقهی یا کلامی است یا شیعه تاریخی، شیعه سیاسی، شیعه فرهنگی و یا شیعه اخلاقی معنوی است؟ عزیزان در پنل قبل به نکات خوبی اشاره کردند. این سؤال است که ما از کدام شیعه داریم سخن می‌گوییم. با کدام بنیاد معرفتی، با کدام منابع سخن می‌گوییم؟

شناخت ماهیت واژه «بین‌الملل»

وقتی ما از بین‌الملل صحبت می‌کنیم، گاهی اوقات واژه بین‌الملل هم محل ابهام و ایهام است. پرسش این است که چه ارتباطی را ارتباط بین‌الملل می‌دانیم؟ اگر این تعامل در کدام نقطه شکل بگیرد، با چه کسانی شکل بگیرد، با کدام رویکرد و ابزار شکل بگیرد، کار ما بین‌المللی است؟ ما تصویرمان این است که من اگر کتابی در پژوهشکده فلسفه و کلام را ترجمه کنم و به زبان انگلیسی منتشر کنم، ارتباط بین‌الملل است. به عبارت دیگر، تغییر زبان را بین‌الملل می‌دانیم. بنابراین، عراقی و لبنانی‌ها اگر به زبان عربی صحبت می‌کنند، کار بین‌الملل می‌کنند. یا اگر کتابمان را با یک زبان دیگر در یک جایی عرضه کردیم یا در سایتی گذاشتیم، کار بین‌المللی است. به نظر من جنس کار بین‌الملل را هم باید یک جا باز کنیم. من چند سال پیش در نمایشگاه پژوهش‌های جامعه‌المصطفی سخنرانی این‌جوری داشتم و نکاتی را عرض کردم که مفهوم و ماهیت کار بین‌المللی چیست. به هر حال، در مورد این عنوان، باید در جای مستقلی گفت‌وگو شود.

ارکان برنامه راهبردی مؤثر در عرصه بین‌الملل

برای یک برنامه راهبردی در عرصه حضور مؤثر شیعه، به گمانم چهار رکن اساسی را باید مورد مطالعه و کاوش قرار دهیم و به تعبیری تکلیف خودمان را با

خودمان مشخص کنیم. یعنی کسانی که قرار است یا مدعی هستند می‌خواهند در حوزه بین‌الملل بلندگو و زبان این هویت شیعی باشند، باید به این چهار محور توجه ویژه داشته باشند.

۱. **جغرافیای حضور:** جغرافیا که می‌گوییم، منظورم مکان نیست، منظورم زمین نیست. منظورم همه عرصه‌هایی است که کار بین‌الملل باید در آن‌جا اتفاق بیفتد. یعنی ما در کدام سرزمین قرار است کار بین‌الملل کنیم. گاهی اوقات تصور ما این است که ما بی‌نهایت امکانات داریم. هر جا بخواهیم می‌رویم، هر زمان بخواهیم، حضور پیدا می‌کنیم، هر میزان حرف به ما اجازه می‌دهند، حرف می‌زنیم. خیلی هم آدم داریم. الحمدلله متخصصان هم فراوان هستند. پشت در ایستادند و می‌توانند کار کنند. پس خبر می‌دهیم و هر جایی با هر زبانی و با هر شکلی حضور پیدا می‌کند. در صورتی که این طور نیست. شیعه باید بفهمد، ایران اسلامی باید درک کند که تمام ظرفیتش را هم بگذارد، در مقابل ظرفیت‌های بیرون خیلی بخواهد به خودش احترام بگذارد، ۵ درصد است. یعنی همه شعارها و تخیلات را هم روی هم بگذاریم، ما تنها ۵ درصد ظرفیت‌های بین‌الملل هستیم. در عرصه فرهنگ به معنای عام دارم عرض می‌کنم. با همه تنوع‌ها، ابزارهای موجود هیچ وقت نمی‌توان ادعا کرد که ما می‌توانیم با این ظرفیت در این دنیای بسیار پیچیده و رنگارنگ حضوری مؤثر داشته باشیم، حتی حضور نرم داشته باشیم. می‌خواهم بالاتر بگویم، حتی حضور سخت به معنای نفس واقع شدن در محیط بین‌المللی [هم مورد ادعا نیست].

لزوم توجه به جغرافیای فرهنگی

ما در حوزه بین‌الملل عربی فقط سالیانه بیست و چند نمایشگاه کتاب بین‌الملل داریم. نمایشگاه نرم‌افزار، نمایشگاه سخت‌افزار را کنار می‌گذارم، حوزه شبکه‌های تصویری که هر کدام نمایشگاه و محیط‌های مختلف دارد.

من می‌خواهم در این عرصه حضور پیدا کنم. تازه فقط حوزه عربی. من اگر جغرافیای حضورم را ندانم، نمی‌دانم که در حوزه دانشگاه و محیط‌های آکادمیک چه محیطی اولویت اول من است یا نقطه سوق الجیشی من برای حضور کدام است؟ ما باید در حوزه بین‌الملل تعریف کنیم، در کنار اصطلاح ژئوپلیتیک، چیزی به نام جغرافیای فرهنگی. ما هنوز یک تحلیل علمی از جغرافیای فرهنگی دنیا به دست نیاوردیم. شاید الآن داریم در بعضی مراکز به آن نزدیک می‌شویم، البته شنیدم، ولی دستاوردهایش را نمی‌دانم. حوزه علمیه ما حداقل در این زمینه هنوز چیزی ندارد و باید این کار را بکند که ما جغرافیای فرهنگی دنیا را با رویکردها و منطق خودمان بشناسیم. اگر فرصت بود، چهار- پنج مثال روشن می‌زدیم- بعضی از اساتید و عزیزان هم اشاره کردند- که روشن باشد ما در تعامل با محیط بیرون، گاهی اوقات فقط ارتباط زبانی داریم. من وقتی جغرافیای فرهنگی را نوشتم، ارتباط ذهنی نمی‌توانم برقرار کنم، بلکه داریم یک سری کلمات را با هم رد و بدل می‌کنیم. حتی هم‌زبانی بین ما اتفاق نمی‌افتد، چون فرهنگ او را نمی‌شناسیم، نیازهای او را نمی‌دانیم، نوع نگاه او را به خودمان تشخیص نمی‌دهیم. گاهی فکر می‌کنیم حرف‌هایی که دور میز ناهار و شام با شخصیت‌ها و گروه‌های علمی می‌زنیم، حرف‌های واقعی بین‌المللی است، در صورتی که این‌ها تعارفات است. نتیجه‌اش این است که وقتی ما میز را ترک می‌کنیم، او سراغ کار خودش می‌رود و ما هم سراغ کار خودمان می‌رویم. فقط یک خاطره برای ما می‌ماند. اکثر تعاملات بین‌المللی ما در بهترین شکل، یک خاطره خوب است.

در جغرافیای فرهنگی به نظرم شش تا هفت محور باید شناسایی شود؛ از نوع مخاطبان انسانی گرفته تا گروه‌های فعال و مراکز استراتژیک تأثیرگذار در حوزه‌های بین‌الملل. این را باید انتخاب کنیم. جناب آقای دکتر عبدی‌پور مثال زدند. آیسسکو مرکز علمی تربیتی فرهنگی سازمان کنفرانس اسلامی است؛ یعنی یونسکو جهان اسلام است.

سؤال: ما یونسکوی جهان اسلام را چقدر می‌شناسیم؟ چقدر ظرفیت‌های او را می‌دانیم؟ جناب آقای دکتر یعقوب‌نژاد کاملاً یادشان است، وقتی با رئیس آیسسکو در رباط جلسه گذاشتیم و در آن جلسه گفت‌وگو شد، ایشان گفت: اولین کسی که از طرف جمهوری اسلامی آمده و سهم‌خواهی می‌کند، شما هستید. شما تا الآن فقط هزینه سالیانه می‌دادید. ما داریم به آیسسکو هر سال به عنوان عضو پول می‌دهیم، اما هیچ وقت سهم را نخواستیم. ایشان گفت بعضی از کشورها سالیانه هیچ مبلغی پرداخت نمی‌کنند، اما داریم از ما سهم می‌خواهند و می‌روند و استفاده می‌کنند.

ما نمی‌دانیم ظرفیت کنار دستان چیست، پس در یونسکو هیچ نقشی نداریم، در اتحادیه اروپا اصلاً نمی‌دانیم مرکز مهم توزیع قدرت فرهنگی در اتحادیه اروپا کجاست، آدم‌ها و گروه‌های فعال و مؤثر آن‌جا چه کسانی هستند. باید با چه کسی لابی کرد که ما برویم به عنوان عضو حضور داشته باشیم. من بعضی از گروه‌های کوچک شیعه را می‌شناسم که امروز به عنوان مستشار یونسکو خودشان را ثبت کردند؛ یعنی هر برنامه‌ای در باب شیعه در دنیا در مورد یک فرد یا پرونده حقوقی یا فرهنگی شیعه می‌خواهد در یونسکو مطرح شود، به این گروه‌های عضو، مشاور می‌دهند و نظر آن‌ها را می‌خواهند. این به معنای قدرت وسیع و قدرت تأثیرگذاری است. ما اصلاً چنین نیستیم. این بدان معناست که ما اصلاً جغرافیای حضور را نمی‌شناسیم.

۲. **الگوی ارتباطی:** ما هنوز یک مدل برای تعامل با دنیای بیرون نداریم. من نکته‌ای را بارها گفتم و باز این‌جا می‌خواهم تأکید کنم. تصویر شیعه از خودش باید تصویر واقعی باشد. ما تصویرمان از خودمان این است که فکر می‌کنیم ال‌زهر هستیم. هر موقع حوزه علمیه قم تصویرش این بود که ال‌زهر است یا واتیکان است، این نقطه شروع شکست در روابط بین‌الملل است. این را من الآن نمی‌گویم. بیست سال پیش گفتم. زمانی که هنوز جامعة المصطفی نبود و مرکز جهانی بود، این سخن را گفتم. در جلسه‌ای با حضور مدیران آن‌جا

عرض کردم و گفتم اگر مرکز جهانی تصور کند که من الازهر هستم و می‌خواهم الازهر شوم، شکست خورده است. چون الازهر جایگاهش در دنیا با جایگاه شیعه اقلیتی که از دیدگاه مسلمانان اهل بدعت و تکفیر است یا علمدار انقلاب اسلامی است که قرار است از هر نقطه‌ای کوبیده شود، متفاوت است. اگر تصور کنم من مثل الازهری هستم که با همه قدرت‌های دنیا معامله می‌کند، بازی می‌کند و اکثریت مطلق جهان اسلام را نمایندگی می‌کند، اشتباه است. جامعة المصطفیٰ امروز یک بخش مهم شکستش به دلیل تلقی غلط از الگوی مورد بحث است. من این را این‌جا نمی‌گویم. در سال‌های گذشته در جمع تمام نمایندگان جامعة المصطفیٰ در حضور ریاست محترم، حاج آقای آیت‌الله اعرافی، یک ساعت صحبت کردم و این نکات را بیان کردم. جامعة المصطفیٰ که می‌گویم، چون جامعة المصطفیٰ را نهاد موفق می‌دانم. بقیه را رها کنید. یعنی تقریباً تمام دستگاه‌های بین‌المللی را تعطیل کردیم. مجمع جهانی، مجمع تقریب این‌ها اصلاً هیچ بُعد بین‌المللی ندارند. اگر چند نشست و دیدار و لابی‌های پراکنده را کنار بگذارید، از بعد بین‌المللی این مؤسسات هیچ خبری نیست. این ادعای من و اعتقاد من است.

من جامعة المصطفیٰ ای را می‌گویم که یک نهاد موفق در بین نهادهاست، ولی نقطه شکستش این است که فکر می‌کند من یک نهاد مرکزی هستم و در ۱۵۰ نقطه دنیا کالج می‌زنم، مؤسسه علمی پژوهشی می‌زنم، دنیا هم اجازه می‌دهد من راحت این‌جا کار کنم. در صورتی که می‌بینید یک به یک باب‌های ما را بستند.

تحلیل مدل مدیریت شبکه‌ای

من در آن‌جا در جلسه‌ای با مدیران جامعة المصطفیٰ عرض کردم امروز دنیای غرب و آمریکا به عنوان بزرگ‌ترین قدرت سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دنیا از رویکرد مدل سازمانی و ساختار عمودی در مدیریت بین‌الملل عبور

کرده است. یعنی آن‌هایی که می‌توانند، در همه دنیا پایگاه زنند. هم پولش را دارند، هم آدمش را دارند، هم قدرت و زورش را دارند. امروز آمریکا در دنیا براساس مدل شبکه‌ای مدیریت می‌کند. یعنی در ایران اصلاً نه نیاز به دفتر دارند، نه نهاد دارند، نه لازم است کسی را بیاورند که چمدان بردارند و پول به کسی بدهند. شبکه‌های بین‌المللی بدون این‌که هیچ‌گونه هد مدیریتی داشته باشند، فعالیت می‌کنند. من آن‌جا در جلسه توضیح دادم مدل مدیریت شبکه‌ای چیست. مدل مدیریت شبکه‌ای این است که شما هر جا بگردید، هد ندارید. امروز آمریکا میدان تحریر و میدان ریاض التحریر و ریاض الصلح لبنان را از طریق شبکه‌هایی مدیریت می‌کند که خودشان نمی‌دانند چه کاره هستند. این را با اطلاعات دقیق از طریق افراد امنیتی بالای لبنان خدمت شما عرض می‌کنم که تمام آدم‌هایی که در میدان ریاض الصلح علم به دست دارند، دارند شربت و ساندویچ می‌دهند، علم دست گرفتند و شعار می‌دهند، دستگاه‌های امنیتی از این‌ها پرسیدند رئیس شما کیست؟ نمی‌دانند. شما با چه کسی همکاری می‌کنید؟ نمی‌دانند. این غذایی که روی میز گذاشتید که بالاترین نوع غذا است و دارید سرو می‌کنید، از کجا پولش آمده است؟ نمی‌دانند. از احزاب اصلی لبنان تحقیق شده، هیچ‌کدام از این‌ها پول ندادند.

شبکه‌های رسانه‌ای جدید عراق و لبنان هیچ‌کدام نه وابسته به حزب است، نه وابسته به یک شخصیت بزرگ سیاسی است، نه وابسته به یک شخصیت بزرگ فرهنگی است. اصلاً شبکه‌های جدید هیچ‌کدام هد ندارند. شبکه‌های فارسی زبان و انگلیسی زبان و عربی زبانی که به نام ایران و به زبان ایران دارند صحبت می‌کنند، برخلاف آن شبکه‌هایی هستند که رضا پهلوی و دیگران و منافقین اداره می‌کنند. این‌ها هیچ‌کدام هد ندارند. اصلاً معلوم نیست پولشان از کجا می‌آید. اصلاً آدم درشت در این‌ها نیست، یعنی هیچ آدم درشتی در مدیریت این‌ها نیست، ولی دارند بهترین خدمات رسانه‌ای را ارائه می‌کنند. این یک مدل مدیریتی است که امروز در دنیا، تحت عنوان مدیریت شبکه‌ها از آن یاد

می‌شود. هسته‌های کوچک که با هم مرتبط هستند، هماهنگ هم می‌شوند، اما نقطه مرکزی مدیریت ندارند. این نقطه مدیریت مرکزی کجاست؟ جاهایی که این‌ها را تولید کردند، پول‌های این‌ها را تغذیه می‌کنند و تزریق می‌کنند. ما سؤال مان این است که آیا شیعه به عنوان یک مجموعه، به عنوان یک قدرت اقلیت در دنیا قرار است براساس ساختاری عمل کند که از نظر آمریکا شکست خورده است؟ من در این زمینه چند نکته در باب الگوی ارتباطی می‌خواستم بگویم. ما هنوز فضای رقابتی مان را نمی‌شناسیم. در یک الگوی تعاملی فعال، بدون شناسایی دقیق فضای رقابتی امکان تعامل و تأثیرگذاری وجود ندارد. این هم یک فصلی است که اگر واردش بشویم و دوستان بخواهند وارد شوند، مفید است. ما تا دیروز تصورمان این بود که بزرگ‌ترین رقیب ما، وهابیت است. تقریباً هر نوع سرمایه‌گذاری می‌کردیم، اما شما می‌بینید امروز وهابیت هست، گرچه چهره عوض کرده است. رقیبان دیگر ما مؤثرتر بودند و داشتند کار درازمدت‌تر می‌کردند. وهابیت با پول نفت آمد، با قدرت حمایتی اروپا وارد صحنه جهان اسلام شد، اما رقیبان دیگر ما برنامه‌ریزی‌های چهل ساله و پنجاه ساله دارند. ما آن‌ها را در یک مدل ارتباطی تا چه اندازه می‌شناسیم؟ چه اندازه به حساب می‌آوریم؟

جایگاه بحث ارتباط پایدار در حوزه روابط بین‌الملل

نکته مهم در بحث الگوی ارتباطی، ارتباط پایدار است. اگر عزیزان در حوزه روابط بین‌الملل هم ملاحظه کنند، در روابط بین‌الملل، یکی از اصول سیاست و مناسبات بین‌الملل، بحث ارتباط پایدار است. می‌گویند دولت‌ها دو گونه ارتباط برقرار می‌کنند؛ یکی ارتباط‌های تابع مصالح کوتاه‌مدت است که از روی ضرورت اتفاق می‌افتد. به هر حال باید هیئت‌های حُسن نیت برود و بیاید، یک جا منافع مان با هم گره می‌خورد. باید بنشینیم و گفت‌وگو کنیم، نشست بگذاریم، عده‌ای را از خارج از علمای اسلام دعوت کنیم. خودمان باید برویم.

این‌ها نقطه‌های ارتباطی است، درست هم هست، همه‌جای دنیا هم وجود دارد. اما هیچ کشوری- کشوری که کشور است و برای خودش برنامه دارد- در بحث روابط بین‌الملل می‌گویند سرمایه‌گذاری بر روی ارتباطات کوتاه‌مدت به اقتضا نگاه نمی‌کند، نگاه به ارتباطات پایدار است. ببیند شریکان او در منطقه چه کسانی هستند. ذی‌نفعان او چه کسانی هستند؟ جامعه هدف او کیست؟ مایک‌الگوی پایدار ارتباطی در جهان تشیع تعریف نکردیم. من اگر از این دریچه به اندازه تجربه خودم بخواهم رفتار بین‌المللی سازمان‌های ارتباطی را تحلیل کنم، سه چهار اشکال را می‌توانم نشان دهم. یکی از مشکلات اساسی ما توجه به ظرفیت‌های غیرفعال در مناسبات بین‌الملل است. این غیرفعال را باید معنا کرد و مصادیقش را نشان داد. ما سالانه میزان هزینه‌هایی که برای تعاملات بین‌المللی می‌کنیم- در همین وضعیت سخت مالی کشور- این‌ها را روی میز بگذارید و ببینید از مجموعه این تعامل برون‌دادهایی که دارد اتفاق می‌افتد، چقدر است. مَبْلَغی را که اعزام می‌کنیم، گروه‌هایی که برای همایش‌ها می‌گذاریم، محققانی که می‌گذاریم، گرَندهایی که می‌دهیم، بورسیه‌هایی و... مشکل قضیه این است که سرمایه‌گذاری ما بر نیروهای فعال و کنشگران اصلی عرصه بین‌المللی نیست. به یک تعبیر می‌خواهم بگویم اصلاً ما در حوزه تعاملات بین‌المللی- من در بخش خودمان عرض می‌کنم، غیر اسلامی و غیر شیعی را کار ندارم- کنشگر حرفه‌ای در عرصه بین‌المللی کم داریم.

مشکل عدم حضور کنشگر فعال در عرصه بین‌الملل

آمار و شاخص باید دریاوریم. باید بگوییم از حوزه علمیه قم این همه رفت‌وآمد به بیرون انجام می‌دهیم، چند درصد ما کنشگر فعال در عرصه بین‌الملل داریم؟ کنشگر فعال، یعنی کسی که دو سوم وظایف و رفتارهایش در محیط بیرونی بگذرد. محیط بیرون را لازم نیست حضور داشته باشد، بلکه در فضای مجازی بین‌المللی، در حوزه ادبیات بین‌الملل ورود می‌کند. من

خیلی کم می‌شناسم. من نمی‌دانم در حوزه آلمانی‌زبان، در حوزه علمیه ما چند تا سفیر فرهنگی فعال به این معنا داریم. ما در حوزه اسپانیولی‌زبان چند تا آدم کنشگر فعال بین‌المللی داریم. آمار روی میز بگذارید. این‌که عزیزی دو سال و هشت سال در یک نقطه‌ای مأموریت دارد و وظایفی انجام می‌دهد، چه وظایفی انجام می‌دهد را کاری ندارم. سؤال این است این عزیزی که به محیط اصلی خودشان برگشتند، هنوز کنشگر بین‌المللی هستند؟ آیا دغدغه‌های آن محیط، مسئله‌های آن محیط، مناسبات آن محیط، نیازهای آن محیط به عنوان دغدغه اصلی وجودی آن‌ها و کاری آن‌هاست یا رفتند در آن محیط احیاناً زبان یاد گرفتند یا نگرفتند و آمدند این‌جا دارند کار خودشان را می‌کنند. آمار نشان می‌دهد ریزن‌های فرهنگی ما، کارشناسان فرهنگی ما، مسئولان جامعه المصطفی، عزیزانمان در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی که کار بین‌المللی می‌کنند، وقتی به ایران بر می‌گردند، دغدغه آن‌ها دغدغه محیط ارتباطی نیست. این نشان می‌دهد که ما کار بین‌المللی یعنی یک الگوی پایدار ارتباطی نداریم. ما چند نفر فاضل و عالم و کارشناس حوزوی و شیعی را توانستیم در این چهل سال راضی کنیم که بلند شود و بار و بنه ببندد و برود در یک کشور با آن محیط زندگی کند، ارتباط برقرار کند، بسازد و بسوزد و این شبکه ارتباطی را ایجاد کند؟ چند تا الآن فاضل حوزوی می‌دانید؟ قبل از انقلاب می‌گفتم پنج نفر هستند که دارند این کار را می‌کنند. الآن در عصر جمهوری اسلامی باید چند نفر باشند؟ حوزه علمیه‌ای که ۵۰-۱۰۰ برابر شده است، کارگزاران اصلی اش در عرصه بین‌المللی باید چند نفر باشند؟ خیلی کم‌اند. من یک آمار به شما عرض کنم. در دفتر تبلیغات ما آموزش‌های زبان داشتیم. بپرسیم خروجی و فارغ‌التحصیلان زبان‌دان دفتر تبلیغات اسلامی کجا هستند؟ چقدر هزینه کردیم. بنده چشم‌پسته به شما می‌گویم که ۸۰ درصد آن‌ها همه آموخته‌ها یادشان رفته است. یعنی الآن بخواهند زبان را بخوانند، باید از صفر آغاز کنند. این یعنی ما سرمایه‌گذاری هدف‌مند و پایدار نداشتیم و الگوی ارتباطی تعریف نکردیم.

سازمان مدیریت بین الملل ما دچار یک مشکل اساسی است. نمی‌خواهم بگویم سازمان کل که از دسترس ما دور است، من می‌گویم سازمان اداره بین الملل پژوهشگاه دفتر تبلیغات. آیا دفتر تبلیغات اسلامی می‌خواهد در بین الملل کار کند یا نه؟ اگر می‌خواهد کار کند، سازمان اداره اش کجاست؟ نقطه تمرکز تأثیرگذاری و هدایتش کجاست؟ چقدر دغدغه هیئت امناء در عرصه بین الملل است؟ چقدر مصوبات بین الملل یا شورای مدیران ما متمرکز روی بین الملل است؟ اگر نیست و این دغدغه وجود ندارد، یعنی سازمان اداره بین الملل ما دچار اختلال است و باید برای آن فکری کنیم. یا باید پا از حوزه بین الملل پس بکشیم یا سهم‌مان را مشخص کنیم و به اندازه سهم‌مان سازمان مدیریت را هم سازمان بدهیم. از بالا باید شروع شود تا کارشناس و کارگزاران و اساتید و محققان و بزرگوارانی که در حوزه بین الملل هستند.

چالش زبان و ادبیات و روش‌شناسی

نکته آخر زبان و ادبیات حضور است. اگر ما زبان و ادبیات ارائه تشیع را نداشته باشیم، این نقطه تعاملی شکل نمی‌گیرد. این را هم حتماً به نظر مردم همین‌جا باید جلسه‌ای گذاشت و در مورد زبان و ادبیات بین المللی حوزه‌هایی که ما داریم پژوهش می‌کنیم، تولید دانش می‌کنیم، این باید روشن شود. اگر تصور کنیم این‌جا کتاب تولید می‌کنیم، ترجمه می‌شود و به بین الملل می‌رود، باید دانست اکثر کتاب‌های ما خوانده نمی‌شود. من شاید در یک جلسه همین‌جا عرض کردم که اکثر کتاب‌های ما که ترجمه می‌شود، ترجمه‌های خوب هم می‌شود، حتی آن‌هایی که ممکن است بگیرند، ما به آن‌ها هدیه بدهیم یا بخرند، این‌ها خوانده نمی‌شود. خوانده شدن یعنی متن را واکاوی کردن، یعنی با آن مفهوم با نیت نویسنده ارتباط برقرار کردن. این امر در حوزه بین الملل اتفاق نمی‌افتد. ما خودمان در یک نقطه تماس این قضیه داریم کار می‌کنیم. دهمین سالگرد الحضره را در همین سالن برگزار کردیم. من آن‌جا هم عرض کردم و

آثار را هم نمایش دادیم. ما تاکنون ۲۵۰ اثر در الحضاره منتشر کردیم. اکثر آن‌ها (نزدیک به ۶۰ درصد آن‌ها) ترجمه است و از همین پژوهشگاه استفاده کردیم. ما به عنوان کسی که در نقطه تماس بین فرهنگ و فرهنگ اسلامی و حوزوی و شیعی و جهان عرب هستیم، این گزارش را اجمالاً از من بدانید که از هر ۵۰ کتابی که در مراکز علمی ما تولید می‌شود، وقتی ارزیابی می‌کنیم، به لحاظ سطح محتوا، مسئله‌ها و نیازها، زبان و ادبیات، در هیتی می‌فرستیم که اساتید و کارشناسان بررسی می‌کنند. از ۵۰ اثر یک اثر قابلیت دارد به زبان عربی ترجمه شود که با مخاطب ارتباط پیدا کند. یعنی مسئله‌اش، مسئله مخاطب باشد. ادبیاتش، ادبیاتی است که قدرت تفاهم دارد. چرا چنین است؟ چون ما مسئله‌هایمان مسئله‌های داخلی است. باید در بحث ادبیات هم بحث کنیم، چون سه چهار رکن مهم دارد که در جای خودش باید بحث شود.

بعضی از ادیبان و متفکران معاصر ما یک واژه‌ای ساختند و این واژه برای من خیلی جالب است. به جای حضور می‌گویند حاضریه. این در زبان عربی معاصر خیلی مهم است. حاضریه الشیعه، حاضریه ایران، نه حضور ایران. حاضریه ایران، یعنی شما ایران را در نقطه و جامعه ادب بتوانید... یعنی مثل این است که شما در آن‌جا حضور دارید. فکر شما باید آن‌جا باشد. شخصیت شما باید آن‌جا کار کند. چطور امروز فرهنگ غرب، حاضریه فرهنگ غرب در جامعه ایران است. می‌شود کف خیابان‌های قم هم این حاضریه را دید. ما چطور می‌توانیم حاضریه خودمان را در محیط بیرونی نشان بدهیم. من عرض کردم چهار رکن اساسی را باید دنبال کنیم:

اول، جغرافیای حضور را بشناسیم.

دوم، الگوی ارتباطی را متناسب با ظرفیت‌ها، مزیت‌ها، نیازها و فضای رقابتی تنظیم کنیم.

سوم، سازمان اداره بین‌الملل را باید در دفتر تبلیغات، در حوزه علمیه، در کشور بر محور معرفی تشیع سامان بدهیم.

چهارم، زبان و ادبیات و روش‌شناسی، رویکرد و نگاهمان را در پژوهش‌ها باید بین‌المللی کنیم.

این نکته را هم عرض کنم تا مادامی که آموزش‌های ما بین‌المللی نباشد؛ نگاه بین‌المللی نداشته باشد، توقع از یک محقق که اثری بین‌المللی بیافریند، توقع زیادی است. ارشد و دکتری و سطح سه و سطح چهار، فضایی که دارم ارائه می‌کنم، یک فضای کاملاً سنتی درون حوزوی است، بعد انتظار داریم با این کوله‌بار، بلند شود و برود در یک دنیای پر مسئله و پر چالش نظریه تولید کند، حرف جدید بزند، نیاز مخاطب بشناسد؛ این امر امکان‌پذیر نیست.

بیانیه گام دوم انقلاب تنها به آینده ایران و مسئله‌های آن نمی‌پردازد، بلکه چشم‌انداز «انقلاب و مقاومت» در سطح جهانی را هم می‌نگرد. فهم بیانیه و تحلیل محتوای آن از همین منظر جهانی و تمدنی، افق‌های نو، ظرفیت‌های تازه و بلکه مسئله‌ها و چالش‌های جدیدی را فراروی کنشگران و فعالان انقلاب و مقاومت در دنیای اسلام می‌گشاید. آنچه در این سلسله نشست‌ها و گفتگوهای بین‌المللی و همین‌طور مجموعه مقالات داخلی و خارجی آمده تلاشی است در راستای کشف اقتضائات منطقه‌ای و جهانی گام دوم انقلاب، و زمینه‌ها و ضرورت‌های حرکت از مقاومت سلبی (مقاومت برای بقا) به سمت مقاومت ایجابی و تمدنی در دنیای کنونی.

نشر دیجیتال

شماره کتاب: ۳۰۶۹

ISBN 964-09-2289-7

